

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет радіоелектроніки

Факультет інформаційно-аналітичних технологій та менеджменту
(повна назва)

Кафедра економічної кібернетики та управління економічною безпекою
(повна назва)

АТЕСТАЦІЙНА РОБОТА
Пояснювальна записка

рівень вищої освіти другий (магістерський)

Організація економічної безпеки підприємства в умовах високої конкуренції
(тема)

Виконав:
студент 2 курсу, групи ЕКМ-19-1
Мірошніченко Д. Д.
(прізвище, ініціали)

Спеціальність 073 Менеджмент
(код і повна назва спеціальності)

Тип програми освітньо-професійна
(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Освітня програма Управління фінансово-економічною безпекою
(повна назва освітньої програми)

Керівник доц. Кирій В. В.
(посада, прізвище, ініціали)

Допускається до захисту

Зав. кафедри _____
(підпис)

Полозова Т. В.
(прізвище, ініціали)

2020 р.

Харківський національний університет радіоелектроніки

Факультет інформаційно-аналітичних технологій та менеджменту
(повна назва)

Кафедра економічної кібернетики та управління економічною безпекою
(повна назва)

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 073 Менеджмент
(код і повна назва)

Тип програми освітньо-професійна
(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Освітня програма Управління фінансово-економічною безпекою
(повна назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Зав. кафедри _____
(підпис)

«____» _____ 20 ____ р.

ЗАВДАННЯ
НА АТЕСТАЦІЙНУ РОБОТУ

студентові Мірошніченку Денису Даниловичу
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Організація економічної безпеки підприємства в умовах високої конкуренції

затверджена наказом університету від 30 жовтня 2020 р. № 1493 Ст

2. Термін подання студентом роботи до екзаменаційної комісії 21 грудня 2020 р.

3. Вихідні дані до роботи Наукові літературні джерела, періодичні видання, фінансова звітність підприємства, законодавчо-нормативні акти, електронні джерела.

4. Перелік питань, що потрібно опрацювати в роботі _____

Вступ. 1 Теоретичне дослідження ролі конкуренції в забезпеченні безпеки діяльності підприємств. 2 Аналіз діяльності щодо захисту об'єктів інтелектуальної власності в Україні та діяльності підприємства ТОВ «Файні Меблі». 3 Удосконалення організаційного забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах високої конкуренції. Висновки. Перелік джерел посилання. Додаток.

5. Перелік графічного матеріалу із зазначенням креслеників, схем, плакатів, комп'ютерних ілюстрацій _____
1. Об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження. _____
2. Визначення інтелектуальної безпеки підприємства. _____
- 3-4. Показники діяльності з захисту інтелектуальної власності в Україні. _____
- 5-8. Показники діяльності підприємства. _____
9. Ієрархія завдань конкурентної розвідки. _____
10. Прогнозовані результати роботи сектору конкурентної розвідки та інформаційного забезпечення безпеки ТОВ «Файні меблі» на 2021 рік. _____
11. Способи забезпечення безпеки бренду. _____

6. Консультанти розділів роботи (п.6 включається до завдання за наявності консультантів згідно з наказом, зазначеним у п.1)

Найменування розділу	Консультант (посада, прізвище, ім'я, по батькові)	Позначка консультанта про виконання розділу	
		підпис	дата

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів роботи	Терміни виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретичні аспекти організації забезпечення безпеки на конкурентних ринках	30.10.20-10.11.20	виконано
2	Аналіз виробничо-господарської діяльності ТОВ «Файні меблі»	11.11.20-17.11.20	виконано
3	Удосконалення організації забезпечення безпеки для підприємства	18.11.20-25.11.20	виконано
4	Оформлення атестаційної роботи	26.11.20-10.12.20	виконано
5	Перевірка атестаційної роботи на плагіат	11.12.20-13.12.20	виконано
6	Підготовка доповіді та ілюстративного матеріалу	14.12.20-18.12.20	виконано
7	Рецензування атестаційної роботи	19.12.20-21.12.20	виконано

Дата видачі завдання 30 жовтня 2020 р.

Студент _____
(підпис)

Керівник роботи _____ доц. Кирій В. В.
(підпис) (посада, прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Атестаційна робота: 94 с., 16 табл., 17 рис., 49 джерело, 1 додаток.

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА, ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ, КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ.

Об'єктом дослідження є управління системою фінансово-економічної безпеки підприємства.

Метою роботи є теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо заходів для забезпечення безпеки підприємства в умовах висококонкурентного ринку.

Розглянуто методичні аспекти забезпечення інтелектуальної безпеки підприємства. Розкрито теоретичні засади зв'язку інтелектуальної безпеки та фінансово-економічної безпеки підприємства. Проаналізовано сучасні підходи до захисту об'єктів інтелектуальної власності. Проаналізовано діяльність та напрями організації економічної безпеки ТОВ «Файні меблі». Виявлено актуальні загрози фінансово-економічній безпеці досліджуваного підприємства. Визначено шляхи підвищення фінансово-економічної безпеки на досліджуваному підприємстві. Запропоновано переліз заходів щодо підвищення рівня фінансово-економічної безпеки для ТОВ «Файні меблі».

ABSTRACT

Master thesis: 93 p., 16 tables, 17 fig., 49 sources, 1 exhibit.

FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY, INTELLECTUAL PROPERTY, COMPETITIVENESS.

The object of research is the management of the financial and economic security of the enterprise.

The purpose of the work is a theoretical justification and development of practical recommendations for measures to ensure the safety of the enterprise in a highly competitive market.

Methodical aspects of ensuring the intellectual security of the enterprise are considered. Theoretical principles of connection between intellectual security and financial and economic security of the enterprise are revealed. Modern approaches to the protection of intellectual property are analyzed. The activity and directions of the organization of economic security of LLC «Fine furniture» are analyzed. The actual threats to the financial and economic security of the researched enterprise are revealed. Ways to increase financial and economic security at the studied enterprise are identified. A list of measures to increase the level of financial and economic security for LLC «Fine Furniture» is proposed.

ЗМІСТ

Вступ.....	7
1 Теоретичне дослідження ролі конкуренції в забезпеченні безпеки діяльності підприємств.....	10
1.1 Характеристика конкуренції в забезпеченні безпеки діяльності підприємств	10
1.2 Роль інтелектуальної безпеки в системі забезпечення безпеки підприємства	21
1.3 Міжнародна система забезпечення безпеки інтелектуальної власності	25
Висновки до першого розділу.....	32
2 Аналіз діяльності щодо захисту об'єктів інтелектуальної власності в Україні та діяльності підприємства ТОВ «Файні Меблі».....	33
2.1 Характеристика діяльності щодо захисту об'єктів промислової вартості в Україні	33
2.2 Тенденції розвитку меблевої галузі	45
2.3 Характеристика діяльності підприємства	47
2.4 Оцінка впливу конкурентоспроможності на економічну безпеку підприємства	60
Висновки до другого розділу.....	64
3 Удосконалення організаційного забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах високої конкуренції	65
3.1 Планування роботи сектору конкурентної розвідки для забезпечення безпеки на ТОВ «Файні меблі».....	65
3.2 Організація забезпечення безпеки бренду компанії	74
3.3 Організація захисту програмно-технічного забезпечення як інтелектуальної власності підприємства.....	79
Висновки до третього розділу.....	86

Висновки.....	87
Перелік джерел посилання.....	89
Додаток А Копії публікацій.....	95

ВСТУП

Конкурентоспроможність підприємства – це його здатність виробляти і реалізовувати на ринку товар або послугу. Конкурентоспроможність підприємства визначається його конкурентними перевагами по відношенню до конкурентів на конкретному ринку (внутрішньому або зовнішньому), які проявляються в процесі конкуренції підприємств на ринках (де вони позиціонують свій товар або виробничі, інтелектуальні, інформаційні ресурси).

У сучасних умовах процес успішного функціонування і економічного розвитку російських підприємств багато в чому залежить від вдосконалення їх діяльності в галузі забезпечення економічної безпеки. Економічна безпека підприємства – це стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз, що формується керівництвом і колективом підприємства шляхом реалізації заходів правового, економічного, організаційного, інженерно-технічного та соціально-психологічного напрямків.

У визначенні економічної безпеки підприємства головне те, що: стан захищеності має динамічний характер; внутрішні загрози не менш небезпечні, ніж зовнішні; система економічної безпеки підприємства повинна взаємодіяти на правовій основі з державною системою забезпечення безпеки. Економічна безпека підприємства забезпечується дієвістю нормативних, організаційних і матеріальних гарантій виявлення, попередження та припинення зазіхань на порядок управління і законні права підприємства, його майно, інтелектуальну власність, сприятливу фінансово-комерційну кон'юнктуру, стійкість господарських зв'язків, соціально-психологічну обстановку, виробничу дисципліну, технологічне лідерство, наукові досягнення і охороняється інформацію.

Об'єктом дослідження є управління системою фінансово-економічної безпеки підприємства.

Предметом дослідження є методи та механізми забезпечення безпеки підприємства в умовах високої конкуренції.

Метою роботи є теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо заходів для забезпечення безпеки підприємства в умовах висококонкурентного ринку.

Задачі роботи:

- дослідити сутність визначення економічної безпеки підприємства в умовах висококонкурентного ринку;
- виявити сучасні тенденції організаційного забезпечення економічної безпеки підприємств для підприємств, що діють на висококонкурентних ринках;
- проаналізувати діяльність підприємств меблевої промисловості, визначити основні тенденції їх розвитку;
- дослідити вплив інтелектуальної власності на стан економічної безпеки підприємства;
- запропонувати організаційно-економічний механізм забезпечення безпеки підприємств на конкурентному ринку меблевої галузі;
- розробити заходи щодо охорони об'єктів інтелектуальної власності підприємства.

Методичною основою для проведення дослідження є вітчизняні та іноземні джерела: монографії, збірники та навчальні посібники з інтелектуальної власності, статті в періодичних виданнях і тези доповідей на наукових конференціях, звіти дослідницьких компаній, аналітичні матеріали, офіційна статистична звітність підприємства, галузеві веб-ресурси і профільні інтернет-видання, також законодавство України.

Для досягнення поставлених у роботі цілей використовуються такі методи: діалектичного, абстрактно-логічного і системного аналізу;

розрахунково-конструктивний, порівняння; синтезу та інші загальноприйняті методи економічного дослідження.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення та практичні результати проведених досліджень, висновки та рекомендації, які викладені в роботі, доповідались на 1-й Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні стратегії економічного розвитку: наука, інновації та бізнес-освіта» (Харків, 2020).

Публікації. Результати досліджень опубліковано у 2 наукових працях, у тому числі в 1 статті (у співавторстві) у колективній монографії та у 1 тезах доповідей на конференції.

1 ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ КОНКУРЕНЦІЇ В ЗАБЕЗПЕЧЕНІ БЕЗПЕКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄСТВ

1.1 Характеристика конкуренції в забезпеченні безпеки діяльності підприємств

Для визначення ролі конкуренції і конкурентоспроможності підприємства в забезпеченні економічної безпеки розглянемо поняття «економічна безпека підприємства».

У сучасному економічному словнику дається наступне визначення безпеки підприємства.

«Запобігання витоку конфіденційної економічної інформації з фірми, порушення комерційної таємниці, здійснення економічних диверсій» [1, с. 40].

Економічна безпека – діюча система заходів, спрямованих на захист від недобросовісної і ненадійної співпраці, несумлінного підприємництва та недобросовісної конкуренції. Економічна безпека забезпечується узгодженою цілеспрямованою діяльністю всіх підрозділів, керівників і співробітників підприємства по виконанню спеціально розроблених на правовій основі інструкцій.

Безпека підприємства включає ряд показників, таких як ефективність, стабільність, конкурентоспроможність, рентабельність, що дозволяють забезпечити працівників гідним рівнем життя. У свою чергу, забезпечення економічної безпеки передбачає такий стан економіки, при якому підтримується нормальний рівень життя населення країни і незалежність до різного роду загроз.

До об'єктів, що підлягають обов'язковій захисту від протиправних посягань, слід віднести:

- персонал підприємства, який володіє інформацією;
- фінансові ресурси;
- основний капітал;

- комерційну інформацію, бази даних, програмне забезпечення;
- засоби і системи інформатизації [2, с. 67-70].

Відзначимо, що для кожного підприємства загрози як внутрішнього, так і зовнішнього характеру індивідуальні. Заходи захисту будуть залежати від законодавчої бази в країні, а також від надійності кадрового потенціалу підприємства. До зовнішніх загроз відносять: залежність підприємств від зарубіжних ресурсів, від імпорту продовольства і обладнання; неконкурентоспроможність підприємств.

До внутрішніх загроз слід віднести дії деяких співробітників підприємства, що завдають шкоди його функціонуванню, наприклад: розголошення комерційної таємниці, нанесення шкоди іміджу підприємства за допомогою реклами та інших нецінових методів, різного роду конфліктні моменти і т.д.

Рівень забезпеченості економічної безпеки підприємства залежить від того, наскільки оперативно його керівництво здатне усунути можливі загрози і ліквідувати шкідливі наслідки окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища.

Виділимо цілі економічної безпеки підприємства:

- забезпечення фінансової стійкості і незалежності;
- ефективне використання ресурсів підприємства;
- застосування передових науково-технічних розробок в роботі підприємства;
- подальший розвиток людського капіталу;
- правове забезпечення діяльності підприємства;
- захист екології;
- захист інформаційних ресурсів і комерційної таємниці підприємства;
- ефективна організація безпеки підприємства.

Але все ж головна мета економічної безпеки підприємства – це гарантія його стабільного і ефективного функціонування зараз і високий потенціал розвитку в майбутньому.

Відзначимо основні завдання економічної безпеки і підприємства:

- правовий захист підприємства, а також його показників;
- статистичний аналіз даних і прогнозування розвитку підприємства;
- правильний підбір кадрів;
- вивчення досвіду роботи інших підприємств;
- протидія комерційному шпигунству;
- виявлення і припинення протиправних дій співробітників підприємства.

Серед основних факторів, що погіршують економічну безпеку підприємства, поряд з фінансовими проблемами, слід виділити низьку конкурентоспроможність багатьох підприємств. Тільки в умовах ділової активності формуються конкурентні переваги. Конкурентні переваги підприємства виникають не з доступності дешевих факторів виробництва, а з найвищої продуктивності їх використання. Вирішальну роль грають не успадковані, а створювані фактори виробництва, такі як: кваліфікація робітників, науковий потенціал виробництва, освіта і багато інші. Як зазначає А. А. Меркушева: «інноваційні компетенції є відображенням моделі поведінки співробітників, що забезпечує ефективну реалізацію інноваційних процесів в організації. Ці компетенції купуються безпосередньо в трудовій діяльності, оскільки їх основу складають знання та навички, пов'язані з роботою, що виконується, і способами функціонування співробітника в організації» [3, с. 231]. Безумовно, щоб бути конкурентоспроможними на ринку, керівники фірм повинні постійно підвищувати кваліфікацію своїх співробітників, слідкувати за новітніми технологіями в галузі, забезпечувати безпеку.

Слід погодитися з Е. С. Жангалієвой, що «головним фактором в конкурентній боротьбі підприємств повинні бути можливості визначати і ефективно використовувати свої переваги, а всі свої зусилля необхідно спрямовувати на розвиток тих сторін підприємства, які вигідно відрізняють його від конкурентів» [4, с. 32].

Проблема забезпечення економічної безпеки підприємства постає перед керівниками як в кризовий час, так і при сталому розвитку економіки. Підприємства повинні постійно підтримувати нормальний, максимально можливий стабільний ритм виробництва і збуту продукції, забезпечувати собі фінансову стійкість і самостійність, не допускати несанкціонованого доступу до службової інформації, а також боротися з недобросовісною конкуренцією. Однак в кризові періоди варто особливо акцентувати увагу на економічній безпеці, так як з'являється ризик руйнування потенціалу підприємства (виробничого, науково-технічного, технологічного, кадрового і т. д.), як головного чинника його життєдіяльності.

Бізнес в Україні у високотехнологічних галузях характеризується складністю, постійною боротьбою і гострою конкуренцією між підприємствами. Підприємства часто стикаються з недосконалістю законодавчої бази, зношеністю виробничих фондів, недоліком кваліфікованої робочої сили, з жорсткою грошовою і податковою політикою держави, неплатоспроможністю партнерів і т. п. Неповне завантаження потужностей і внаслідок цього неефективне їх використання ведуть до руйнування стратегічних ресурсів, які знаходяться в розпорядженні підприємства, що становить небезпеку життєдіяльності підприємства і суспільства, для підтримки яких і створювався потенціал фірми.

Таким чином, очевидно, що конкурентоспроможність і економічна безпека знаходяться в постійній взаємодії. Економічна безпека забезпечує всілякі умови для здатності підприємства і продукції, що випускається, конкурувати з виробниками аналогічних товарів.

Як специфічне економічне явище конкуренція виконує три найважливіші функції:

– по-перше, виявляє ринкову вартість і ціну пропозиції товарів на ринках;

- по-друге, реалізує закон економії часу за допомогою економічної диференціації товаровиробників;

- по-третє, створює загальні правила перерозподілу і розвитку індивідуальних капіталів в рамках всієї економіки як частин сукупного капіталу.

Безсумнівно, конкуренція є двигуном прогресу, який з плином часу переростає до значних змін і виводить конкуруючі підприємства на нову спіраль розвитку. Але тим не менш конкуренція не тільки містить в собі здатність розкривати потенціал конкурентів, але і призводить до запеклої боротьби між ними, яка може супроводжуватися застосуванням жорстоких заходів по відношенню до конкурентів в боротьбі за кращі умови на ринку. В даному контексті це означає, що будь-якому господарюючому суб'єкту потрібно використовувати конкуренцію як дієвий механізм поліпшення показників його діяльності та забезпечення економічної безпеки.

Усі підприємства заслуговують на право чесно конкурувати на своїх ринках. Але в грубому та жорсткому світі бізнесу те, що прийнято як «справедливий», на практиці часто є досить несправедливим для маленьких хлопців. ЗМІ часто зосереджуються на тому, як регулюється конкуренція між великими компаніями. Злиття між транснаціональними компаніями або поглинання, які ще більше збільшують частку ринку лідерів галузі, як правило, добре повідомляються та перевіряються органами, що займаються конкуренцією.

Проте невеликі компанії часто вважають, що страждають від недобросовісної конкуренції. Нові дослідження показують, що це трапляється частіше, ніж можна подумати. Майже чверть малих та середніх підприємств (МСП) у всій Великобританії вважають, що їм заподіюють шкоду несправедливій практиці, такі як встановлення цін на картелі та змова щодо встановлення тендерних цін [5]. Це повідомляє Управління добросовісної торгівлі. Також повідомляється, що кожне третє МСП заявляє, що знає про антиконкурентну діяльність у своїх галузях, а кожна п'ята (22 %) відчуває, що стала жертвою антиконкурентної поведінки.

Управління добросовісної торгівлі Великобританії закликає МСП визнати антиконкурентну практику на своїх ринках та спільно з ними вживати заходів проти компаній, які порушують законодавство про конкуренцію.

Незважаючи на очевидну високу обізнаність щодо антиконкурентної поведінки, лише меншість опитаних МСП заявили, що вони повідомлять про це державним регуляторам:

- лише 22 % повідомили б про встановлення ціни угоди між конкурентами;

- лише 9 відсотків повідомили б про те, що більший конкурент намагається витіснити їх з ринку, знизивши його ціни нижче собівартості.

Дослідження Управління добросовісної торгівлі показують, що багато малих та середніх підприємств можуть втратити переваги чесних та конкурентних ринків. Опитування також показує, що більше половини підприємств вважають, що галузь, в якій вони працюють, може підвищити свою конкурентоспроможність. Більше третини МСП вважають, що нові компанії мають труднощі з виходом на ринки, і 16 % заявляють, що не можуть вільно і чесно конкурувати за нові контракти, і цей показник ще більший для деяких галузей, наприклад, будівництва – 21 відсоток [5].

Управління конкурентною політикою в Україні також потребує додаткових механізмів для забезпечення можливості рівного доступу до ресурсів та можливості використання найефективніших технологій ведення бізнесу.

У системі економічної безпеки підприємства виділяють об'єкти охорони, суб'єкти охорони та механізм безпеки. Для початку варто визначити, що становить економічний механізм безпеки підприємства. Отже, Бехтер Л. А. визначає економічний механізм безпеки підприємства «... , як в шляху від перетворення в державу в небезпеці в безпеці за рахунок ефективного контролю вхідних ресурсів і випуску продукції, поєднання ендогенних факторів і мобілізації резервів, моніторингу та фільтрації погроз,

їх відображення та гасіння» [6, с. 138]. Насправді визначення вченого майже те саме, що і визначення поняття «економічна безпека підприємства», за винятком одного слова – «метод». Якщо для більшості авторів, економічна безпека визначається як «певний стан», то його механізм, як в «шляху» для досягнення в бажаний стан.

Наступне питання: Яким чином механізм забезпечує бажаний стан безпеки? Таким чином, Липкань В. Л. вважає, що механізм безпеки включає в набір з цілей, функцій, принципів і методів, взаємодія яких забезпечує ефективне функціонування системи безпеки [7]. Ладико Л. Н. вважає, що «... в системі економічної безпеки підприємства під механізмом слід розуміти такий, що влаштований певним чином порядок послідовності станів і процесів, що забезпечують економічну безпеку підприємства» [8, с. 123-124]. Ілляшенко О. В. пише, що «... механізми системи економічної безпеки підприємства повинні бути визнані в якості взаємодії в динаміці між елементами (підсистеми або власниками процесу) і основним суб'єктом системи, заснований на русі по інформації з тих елементів (підсистем або процесу власники), щоб в основний предмет з в системі, і в напрямку, протилежному» [9, с. 90]. Отже, основною атрибутивною характеристикою економічного механізму захисту підприємств є «дія», тобто це не статичне економічне явище, а навпаки, дає відповідь на питання «Як це працює?».

Висновки з проведених досліджень дозволяють нам запропонувати авторське бачення економічного механізму підприємства інтелектуальної безпеки: набір економічних інструментів і важелів відповідного впливу на систему інтелектуальної безпеки підприємства, що призводить до цілеспрямованого перетворення в необхідний стан або реакцію системи безпеки.

Найчастіше в науковій літературі ми можемо зустріти поділ механізмів економічної безпеки підприємства на два типи, а саме на механізм управління та механізм забезпечення безпеки. Тож Каламбет С. В. та

Воропай В. А. [10] зазначають, що «... метою механізму управління на підприємстві є забезпечення економічної безпеки», що дозволяє віднести цих авторів до першого напрямку. Пойда-Носик Н. Н. відокремлює поняття «забезпечення економічної безпеки» та «управління економічною безпекою» і розглядає «механізм управління» як спосіб впливу суб'єкта на об'єкт різними засобами, а «механізм забезпечення» – комплекс заходів для створення надійних умов для гарантування захисту від небезпеки [191].

Дослідження механізму забезпечення економічної безпеки підприємства в даний час проводиться дуже активно. Коковський Л. А. [12] пропонує таке визначення: «... сукупність методів (економічних, соціально-економічних, організаційних тощо) та інструментів (цільових програм, діагностики) для забезпечення реалізації стратегії економічної безпеки». Це визначення є досить повним, що відображає основну мету забезпечення механізму обслуговування. Варто також зазначити, що автор, крім економічних методів, включає як соціальні, економічні, так і організаційні до інструментарію механізму забезпечення, що значно розширює дану суть.

Герасимчук З. В. та Вавадюк Н. С. [13] зазначають, що механізмом забезпечення економічної безпеки є «... послідовність дій його суб'єктів та комплекс функцій, принципів, методів та інструментів, що використовуються ними для реалізації концепції, стратегія та цільові інтегровані програми економічної безпеки». Отже, очевидно, що механізм безпеки забезпечує функціонування системи економічної безпеки підприємства як економічними, так і неекономічними методами.

Ільяшенко О. В., на відміну від цього, хоча і виділяє різні механізми економічної безпеки, проте вважає, що «... його підтримка – це призначення системи економічної безпеки» [9, с. 85], це відкидає ймовірність існування такого механізму.

Серед наукових праць, в яких досліджуються механізми управління, слід назвати дисертацію О. В. Амелницької [14]. Вчений зазначає, що

механізм управління економічною безпекою є невід'ємною частиною системи управління підприємством і визначається як «... сукупність методів, принципів, форм, методів, важелів, заходів, пов'язаних з процесом їх взаємодії, у свою чергу, система управління – це сукупність механізмів, необхідних для реалізації цілей управління» [14, с. 6].

Подібної думки дотримуються Станкевич Н. А. та Карплюк О. О. [15], які представляють механізм управління як «... комплекс організаційно-управлінських, режимних, технічних, превентивних та пропагандистських заходів, спрямованих на кількісну реалізацію захисту інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз». Тим не менше, це визначення обмежується «кількісною реалізацією», який може не бути в лінії з в стратегічному напрямку управління безпекою підприємства.

Є ряд оригінальних наукових точок зору. Вже згаданий вище Ілляшенко О. В. у системі економічної безпеки виділяє такі три механізми: функціонування, управління та розвиток [9, с. 83-85]: «Результатом механізму управління є управлінське рішення, а механізмом функціонування – розроблені заходи та дії щодо захисту об'єктів безпеки системи». Вчений вперше висвітлює механізм розвитку системи інтелектуальної безпеки. Оскільки економічний механізм наділений функцією саморозвитку, ми вважаємо, що робота в механізмі розвитку в системі буде включена в залежності від механізму функціонування.

Прохорова В. В. пропонує також синтезувати шість окремих механізмів по структурі в загальному механізмі: механізм адаптації, механізм діагностики, механізм ідентифікації загроз, механізм прогнозування проблем економічної безпеки, механізм управління завданнями економічної безпеки, механізм для прийняття рішень щодо формування в економічній безпеки [16, с. 381]. Цей погляд досить цікавий, тому що він зосереджений на багатофункціональності системи економічної безпеки, а також необхідності якості оперативного вирішення для багатьох проблем, в той же час. Однак чи виправдовується такий великий поділ? Чи не ускладнює ця структура потік

інформації, що може перешкоджати прийняттю оперативних управлінських рішень, що дуже важливо для стабільного стану економічної безпеки.

Міщенко С. П. трактує механізм формування економічної безпеки підприємства як взаємопов'язаний набір структур, інструментів, методів та заходів, що формують безпеку бізнесу [17]. Білошурська Н. В. [18] також виділяє механізм формування, і визначає його як «... поєднання цілей, завдань, принципів, методів, функцій, засобів, що дозволяє діагностувати, прогнозувати та контролювати стан економічної безпеки для прийняття в пристосуванні рішень до розвитку підприємств». Відповідно до опису, механізм утворення дуже схожий на механізм забезпечення, оскільки вони мають схожі цілі: забезпечення нормального функціонування системи економічної безпеки підприємства, хоча семантично, звичайно ж, ці поняття відрізняються.

Як видно з вищевикладеного, наукові думки щодо складу економічного механізму безпеки підприємства дуже різні. Однак ви можете побачити деякі тенденції. По-перше, механізм економічної безпеки вимагає управління, що є цілком логічним, оскільки економічний механізм оперує інформацією. По-друге, його діяльність вимагає певної підтримки, включаючи надійний інформаційний потік. І по-третє, основною метою функціонування економічного механізму є своєчасне виявлення та відповідна реакція на негативні події, які можуть становити ризик для підприємства.

Класифікуючи інтелектуальну безпеку підприємства з метою захистити економічні інтереси на підприємстві по захисту свого інтелектуального капіталу та інтелектуального потенціалу, і приймаючи до уваги теоретичні дослідження по тих механізмах економічної безпеки підприємства, можна запропонувати власний авторський погляд на проблеми механізмів інтелектуальної безпеки підприємства.

Отже, в структурі інтелектуального механізму безпеки підприємства можуть бути виділити наступні механізми: управління механізмом, механізм з підтримки і операційний механізм. Такий розподіл полягає в реалізації

окремих функцій цих механізмів в області інтелектуальної системи безпеки підприємства.

Між механізмами інтелектуальної безпеки існує прямий взаємозв'язок, вони працюють з однією метою, однак, як і будь-які елементи, поза системою, не можуть функціонувати самостійно. Вони мають різну функціональність в системі інтелектуальної безпеки і вирішення різних системних завдань. Ілляшенко О. В. [9] стверджує у своїй дисертації, що «... якщо управління механізмом визначає стан системи, механізм роботи забезпечує виконання завдань в рамках «нав'язаного» або впорядкований стан системи». Механізм підтримки, у свою чергу, задовольняє потреби підприємства у створенні, підтримці та функціонуванні інтелектуальної безпеки підприємства, забезпечує його необхідними фінансовими та інформаційними ресурсами. Крім економічних важелів, захисний механізм працює з законодавчими, тобто, це можна назвати організаційним і економічним механізмом, оскільки інструментарій набагато ширше, ніж поняття «економічний».

Механізми управління та підтримки мають безпосередній вплив на механізм функціонування інтелектуальної безпеки, оскільки він визначає його дії. Інформація постійно рухається між механізмами. Як відомо з теорії економічних механізмів Л. Гурвіца, економічний механізм має вхідні та вихідні дані. На вході механізм отримує інформацію із зовнішнього середовища, обробляє її, а на виході ми отримуємо поточну інформацію. Таким чином, управлінський механізм, при отриманні інформації про потенційну загрозу для інтелектуальної безпеки, передає інформацію про механізми безпеки і функціонування у вигляді управлінських рішень. Механізм обслуговування, в свою чергу, забезпечує систему по економічній безпеці всіма необхідними ресурсами. Функціональний механізм після прийняття рішення про необхідні дії та ресурси для їх реалізації

використовує власні інструменти для протидії загрозам та забезпечення бажаного рівня інтелектуальної безпеки.

1.2 Роль інтелектуальної безпеки в системі забезпечення безпеки підприємства

Інтелектуальна безпека в сучасному світі є основою індивідуальної, колективної та національної безпеки. І це коштує недешево. Національним урядам слід докласти багато зусиль. Від забезпечення важливих товарів національної безпеки в Сполучених Штатах та за кордоном до особистого захисту для високопоставлених громадян США [19]. Закордонні державні чиновники, економічні та соціальні розробляють та пропонують дискретні та ініціативні рішення для виявлення та стримування всього спектру загроз. Їх інтегровані рішення включають мобільну безпеку та безпеку встановлення, безпеку, розвідку та атмосферу, всебічний аналіз загроз та вразливості, участь громади та технічній безпеці завдяки вдосконаленим рекомендаціям щодо технологій безпеки, встановленню, доставці, експлуатації та технічному обслуговуванню.

Постіндустріальне суспільство це суспільство знань, в якому більшість працівників працюють у сфері послуг [20]. За часів глобалізації та інтеграції ринку останні повинні мати доступ до інформації та навичок. До ключових факторів успіху належать знання, інформація та інтелектуальний капітал, якість: робота, процеси та продукти. Тому твір або дослідження повинні включати все більше і більше елементів навчання. Організація економіки, заснована на знаннях, збільшить свою здатність сприяти створенню доданої вартості та власного майбутнього [21].

У цьому відношенні суспільство знань представляє нову парадигму майбутнього розвитку і тісно пов'язане зі стійким розвитком. З цієї причини

парадигма стійкості суспільства знань є потенційною основою для розвитку людського суспільства, що веде до соціальної згуртованості, економічної конкурентоспроможності та стабільності, використання ресурсів та економічного розвитку, а також захисту біорізноманіття та екосистеми [22].

У суспільстві знань традиційне поняття продуктивності стикається із старими та новими проблемами. Мотивацією вимірювання продуктивності праці було розуміння причин та еволюції економічного зростання та процвітання. Однак суспільство знань також виявляє проблеми продуктивності, які є теоретично і емпірично важким і центральним і які вимагають ретельного розгляду. Важливим питанням у суспільстві знань є те, як інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) впливають на зростання та продуктивність праці.

За останні кілька десятиліть дискусії щодо інформаційного суспільства та економіки, заснованої на знаннях, підкреслили зростаюче значення інформації для економічного зростання. У цьому випадку прискорене інвестування в ІКТ може збільшити економічне зростання та продуктивність. Зміцнене суспільство надає можливість своїм членам усвідомлювати їх потенціал та досягнення більшого процвітання як спільноти. Наприклад, інвестиції в людський капітал мають фундаментальне значення для економічного зростання та розвитку. У цьому контексті конкурентоспроможність країн є основою для економічного зростання і, зрештою, для подальшого розвитку. Старе уявлення про університети, інтегровані в національні інноваційні системи та похідні головним чином від мислителів економічної еволюції, було підірвано зростаючим взаємозв'язком націй та університетів в результаті глобального потоку технологій, людей, фінансів, мов та економіки, передачі ідей та збереження реального часу [23]. Для того, щоб зменшити потенційний вплив розміру кожної країни, ефект нормалізується за чисельністю населення. Вища освіта не тільки сприяє

вдосконаленню інноваційних процесів, але також є ключовим фактором підвищення конкурентоспроможності розвинутих економік

Загалом, очевидно, що інтелектуальна безпека важлива для кожної країни, оскільки вона означає розвинений людський потенціал та людський капітал, які є безпечними та захищеними законами та іншими нормами. Можна сказати, що інтелектуальна безпека є провідним фактором будь-якої національної економіки.

У інформаційному суспільстві у структурі об'єктів економічної безпеки зростає значущість інтелектуальних ресурсів, захищеність яких є базовою умовою убезпечення розвитку національної економіки та її складових частин на інноваційній основі. Безпека людського розвитку в економіці знань – це безпека інтелектуального розвитку людини, інтелект якої є основою формування, накопичення та використання інтелектуальних ресурсів. З огляду на це в сучасних умовах убезпечення інтелектуальної діяльності як діяльності з продукування, обміну, використання інтелектуальних ресурсів виступає пріоритетною складовою частиною безпеки людського розвитку та економічної безпеки.

Таким чином, в умовах економіки знань інтелектуальна безпека набуває провідної ролі в убезпеченні людського розвитку. Це суттєво актуалізує дослідження її змісту, умов, структури та напрямів забезпечення [24, с. 278–279].

У таблиці 1.1 наведемо визначення поняття «інтелектуальна безпека».

Таблиця 1.1 – Визначення поняття «інтелектуальна безпека»

Автори	Визначення
1	2
Г.М. Лозова, Б.В. Шорубалко	Інтелектуальну безпеку можна визначити як стан соціально-економічної системи, за якого забезпечується захист та ефективне використання, капіталізація інтелектуального капіталу суспільства, що дає змогу забезпечити високий рівень конкурентоспроможності та гарантувати безпечну життєдіяльність особи, регіону, підприємства, суспільства та держави як на сучасному етапі, так і у стратегічній перспективі [25, с. 103].

Продовження таблиці 1.1

1	2
О.С. Марченко	Інтелектуальна безпека – це захищеність інтелектуальних ресурсів соціально-економічного розвитку, захищеність їх продукування, обміну, використання на макро- й мікроекономічних рівнях [24, с. 278].
І.О. Ревак	Інтелектуальна безпека є структурно відокремленим елементом економічної безпеки, що виявляє інтелектуальні інтереси особи, суспільства та держави, створює належні передумови для зміни економічного вектору в бік інтелектуального поступу із наступним формуванням національної економіки інноваційного типу, є важливим чинником збереження та збагачення інтелекту нації, гарантує недопущення інтелектуальної кризи, яка може виявитися надзвичайно небезпечною порівняно зі соціальною чи військовою, подолання якої затягнеться на десятиліття або й століття [26].
І.Г. Бабець	З погляду побудови знаннєво орієнтованої економіки базовою складовою частиною економічної безпеки є науково-технологічна оцінка стану й динаміки, що дозволяє визначити рівень розвитку інтелектуального потенціалу та ступінь його відповідності критеріальним обмеженням безпеки [27, с. 182].
Л.В. Перевалова, М.Г. Окладна	У систему інтелектуальної безпеки входять такі елементи, як інтелектуальний потенціал, інтелектуальний капітал, інтелектуальна власність, інформаційний ресурс, захист економічної безпеки [28, с. 21].
В.П. Мосов	Під інтелектуальною безпекою пропонується розуміти складову частину національної безпеки держави, у рамках якої створюється такий стан внутрішніх і зовнішніх умов існування чи діяльності будь-якої особи (фізичної чи юридичної), за якого виключаються можливості погіршення умов існування й втрати носіїв інтелекту та об'єктів інтелектуальної власності, а також порушення чи втрати майнових прав інтелектуальної власності, можливості витоку інформації про створення, користування й зберігання об'єктів інтелектуальної власності та діяльність носіїв інтелекту [29, с. 31–32].
В.О. Петренко Т.А. Фонарьова, Г.О. Кучерин, О.М. Хмарна, Т.А. Воліков,	Інтелектуальна складова економічної безпеки підприємства включає такі елементи: інтелектуальний капітал; компетентнісне кадрове забезпечення та мотивацію інтелектуальної діяльності персоналу; аналіз виробничої діяльності та розробку нових ідей розвитку технологій та обладнання; діяльність з охорони та захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності; алгоритм розпорядження правами на об'єкти інтелектуальної власності при їх впровадженні у виробництво; компенсаційні дії щодо ризиків неякісних поставок сировини та вимушеної зміни номенклатури готової продукції; управління внутрішніми ризиками; управління захистом інформаційних баз даних [30, с. 44].
Л.О. Волощук	Інтелектуальна (інтелектуально-кадрова) складова є окремою функціональною складовою економічної безпеки підприємства, що передбачає ефективне управління персоналом, збереження та розвиток інтелектуального потенціалу та капіталу підприємства [31].
О.Б. Бутнік-Сіверський	Формування національної безпеки з позиції прав ІВ має набувати ознак інноваційності безпеки України з урахуванням таких принципів: побудови національної безпеки на сукупності вже наявних і спеціально створених органів; принципів структурно-функціональної системи; принципу формування стратегії; принципів процесу стратегічного управління; принципів створення та впровадження в господарський обіг ОПІВ; принципу дифузії інновацій з позиції прав ІВ [32, с. 79].

У сучасному економічному середовищі, заснованому на інформації, знаннях і творчості, інтелектуальна власність є тим каталізатором, який сприятиме розвитку економіки України, виходу її на європейський ринок та гарантуватиме економічну, політичну й соціальну безпеку. Водночас надзвичайно актуальним є питання створення цивілізованого економічного середовища, побудованого за законами ринкових відносин, в якому товаровиробники, продавці та споживачі будуть надійно захищені від недобросовісної конкуренції, в основі якої, як правило, завжди лежить неправомірне використання об'єктів інтелектуальної власності й виробництво контрафактної продукції. Для реалізації цих завдань в Україні необхідно активізувати та підвищити ефективність використання потенціалу інтелектуальної власності та забезпечити її захист.

1.3 Міжнародна система забезпечення безпеки інтелектуальної власності

Виходячи з необхідності захисту та забезпечення безпеки розробок та інновацій на всіх рівнях управління розроблено ряд процедур та законодавчих актів, які регулюють дану сферу. Розглянемо такі процедури виходячи з міжнародного (світового рівня) досвіду управління захистом та розповсюдженням об'єктів інтелектуальної власності.

Насамперед слід вказати на національний рівень. Це найчастіше національні інститути, діяльність яких регулюється національним законодавством, використовуючи світовий досвід. В Україні провідною організацією, що визначає «правила гри» у цій сфері є Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент).

Це інституційна складова державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні.

Є очевидні переваги отримання підтримки захисту об'єктів інтелектуальної власності у національних інституціях:

- використання прав першого заявника «право пріоритет» у разі розповсюдження заявки на патент серед інших держав. Право пріоритету може бути використано як в країні походження, так і в подальших національних заявах в інших країнах-членах;

- можливість подати заявку та спілкуватися національними мовами;

- зручність подання заявки в останню хвилину та робота в одному часовому поясі (немає різниці в часі між заявником та національним патентним відомством);

- менший час на доставку пошти;

- зручність оплати в національній валюті тощо.

Щодо патентів існує низка регіональних угод. Хоча всі вони спрямовані на гармонізацію та спрощення процедур на користь користувачів, деякі угоди створюють регіональні патентні відомства, які видають регіональні патенти, такі як Африканська регіональна організація інтелектуальної власності (ARIPO), Євразійське патентне відомство (EAPO), Європейське патентне відомство (EPO), патентне відомство Ради співпраці країн Перської затоки (GCC) та Африканська організація інтелектуальної власності (OAPI). Інші угоди передбачають загальні правові вимоги, які слід застосовувати в країнах, що є сторонами таких регіональних угод. У галузі патентів прикладами таких регіональних угод є:

- Європейська патентна конвенція [33];

- Євразійська патентна конвенція [34];

- Протокол Хараре (Африканська регіональна організація інтелектуальної власності (ARIPO)) [35];

- Угода Бангі (Африканська організація інтелектуальної власності (OAPI)) [36];
- Положення про патенти Ради співробітництва для арабських держав Перської затоки [37];
- Законодавство Європейського Союзу [38].

Зазначимо деякі особливості регіональних угод про патентне право.

Європейська та Євразійська патентні конвенції та Протокол Хараре дозволяють заявникам подавати заявку на патент на регіональний патент до регіонального патентного відомства. У своїй заявці заявник обирає країни, в яких він хоче захистити свій винахід серед держав-членів відповідної регіональної угоди. Якщо регіональній заявці на патент відмовлено, заявник має можливість перетворити свою регіональну заявку в національну заявку за певних умов. Збір за утримання після надання видається або регіональному патентному відомству, і перерозподіляється між визначеними державами (Євразійський патент та патент ARIPO) або безпосередньо сплачується національним патентним відомствам (Європейський патент). Заявники також мають можливість подавати національні заявки до будь-якого з національних відомств держав-членів цих регіональних угод.

Угода Бангі передбачає патент OAPI, який діє в усіх державах-членах OAPI. Офіс OAPI функціонує як національне бюро для всіх своїх держав-членів.

Патентний регламент Ради співробітництва для арабських держав Перської затоки (Рада співробітництва Перської затоки (GCC)) передбачає патент, який діє в усіх державах-членах GCC (Бахрейн, Кувейт, Оман, Катар, Саудівська Аравія та Об'єднані Арабські Емірати). Заявники також мають можливість подавати національні заявки до будь-якого з національних відомств.

Іншим видом регіональної угоди є загальний режим інтелектуальної власності, такий як Андське співтовариство, субрегіональна організація,

наділена міжнародно-правовим статусом, яка складається з Болівії, Колумбії, Еквадору та Перу. Чотири держави-члени застосовують один і той же закон, але заявки на патенти можуть подаватися лише до відповідних національних відомств. Не існує регіонального патентного відомства. Національні бази даних взаємопов'язані, і офіційні бюлетені або бюлетені з питань ІВ мають бути передані до відомств інших держав-членів.

Європейський Союз прийняв низку Директив та Правил у різних сферах інтелектуальної власності. Держави-члени зобов'язані приймати закони, підзаконні акти та адміністративні положення відповідно до цих Положень та Директив.

Крім того, існує низка міжнародних договорів в сфері інтелектуальної власності що регулюють взаємовідносинами між винахідниками, користувачами та державою щодо об'єктів інтелектуальної власності. Найдавнішою є Паризька конвенція про охорону промислової власності 1883 р. [39]. Вона містить основні принципи захисту прав інтелектуальної власності, які діють і сьогодні та на яких базуються всі наступні міжнародні договори.

Положення Паризької конвенції можна розділити на чотири основні категорії:

- перша категорія містить норми матеріального права, які гарантують основне право, відоме як право на національний режим у кожній із країн-членів;
- друга категорія норм встановлює так зване право пріоритету;
- третя категорія норм визначає певну кількість загальних норм у галузі матеріального права, які містять або норми, що встановлюють права та обов'язки фізичних та юридичних осіб, або норми, що вимагають або дозволяють країнам-членам приймати законодавство;
- четверта категорія стосується адміністративної бази, яка була створена для імплементації Конвенції, і включає заключні положення Конвенції.

Договір про патентну кооперацію (РСТ) встановлює процедури обробки заявок на патенти з тим, щоб дати можливість одночасно шукати патентний захист винаходу у кожній із великої кількості країн шляхом подання заявок. «міжнародна» заявка на патент [40]. Замість подання кількох окремих національних або регіональних заявок у кожному відповідному відомстві, договір спрощує процес подання заявки на патент, надаючи можливість подати одну заявку, наслідки якої згодом можуть бути поширені в Договірних Державах. Слід підкреслити, що видача патентів залишається під контролем національних або регіональних патентних відомств у так званій «національній фазі».

Міжнародна заявка підлягає тому, що називається «міжнародним пошуком». Цей пошук здійснюється одним із патентних відомств, призначеним Асамблеєю РСТ Міжнародним пошуковим органом (ISA). Результати пошуку видаються у формі «звіту про міжнародний пошук». Звіт про міжнародний пошук та письмовий висновок щодо патентоспроможності повідомляються ISA заявнику, який може прийняти рішення про відкликання своєї заявки, зокрема, коли згаданий звіт або висновок робить видачу патентів малоімовірною.

Якщо міжнародна заявка не відкликана, вона разом із звітом про міжнародний пошук публікується Міжнародним бюро. Після видання публікації заявник може перейти до замовлення або прохання про міжнародну попередню експертизу своєї заявки на патент. Протягом 30 місяців з дати пріоритету заявник повинен буде прийняти рішення щодо країн, де він бажає запатентувати ОІВ.

Процедура згідно з РСТ має ряд переваг для заявника, патентних відомств та широкої громадськості. Нижче наведено деякі переваги:

- заявник має до 18 місяців більше, ніж це було б у процедурі поза РСТ, щоб обміркувати доцільність пошуку захисту в іноземних країнах, призначити місцевих патентних агентів у кожній іноземній країні, підготувати необхідні переклади та сплатити національний збір. На підставі звіту про міжнародний пошук від ISA або письмового висновку заявник

може з достатньою ймовірністю оцінити шанси на патентоспроможність винаходу в регіонах або країнах, де подається патент. Заявник має можливість під час міжнародної попередньої експертизи внести зміни до міжнародної заявки з метою приведення її в порядок, найбільш вигідний для заявника, до розгляду призначеними відомствами;

- пошуково-експертиза в патентних відомствах може бути значно зменшена завдяки звіту про міжнародний пошук, письмовому висновку та, де це можливо, звіту про міжнародну попередню експертизу, що супроводжує міжнародну заявку;

- оскільки кожна міжнародна заявка публікується разом із звітом про міжнародний пошук, треті сторони можуть вигідніше сформулювати обґрунтовану думку щодо патентоспроможності заявленого винаходу.

Будапештський договір про міжнародне визнання депонування мікроорганізмів з метою патентної процедури (Будапештський договір) [41]. Головною особливістю договору є те, що держава, яка дозволяє або вимагає депонування мікроорганізмів для цілей патентної процедури, повинна визнати для таких цілей депонування мікроорганізму в будь-якому «міжнародному депозитарному органі», незалежно від того, перебуває така влада на території зазначеної держави або за її межами. Іншими словами, одного депозиту з одним міжнародним органом-депозитарієм буде достатньо для цілей патентної процедури перед національними патентними відомствами всіх Договірних Держав та перед будь-яким регіональним патентним відомством (наприклад, Європейське патентне відомство).

Договір про патентне право (PLT) призначений для впорядкування та гармонізації формальних вимог, встановлених національними або регіональними патентними відомствами, для подання національних або регіональних заявок на патенти, ведення патентів та деяких додаткових вимог, пов'язаних з патентами або заявками на патенти, як, наприклад, повідомлення, представлення чи запис змін щодо патентів та заявок на патенти [42].

Паризька конвенція про охорону промислової власності, Договір про патентну кооперацію (РСТ), Страсбурзька угода про міжнародну патентну класифікацію (МПК), Будапештський договір про міжнародне визнання депонування мікроорганізмів для цілей патентної процедури та Договір про патентне право (PLT) знаходиться у віданні ВОІВ.

Угода про торгові аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС) охоплює авторське право та суміжні права (тобто права виконавців, продюсерів звукозаписів та організацій мовлення); торгові марки, включаючи знаки обслуговування; географічні зазначення, включаючи найменування місць походження; промислові зразки; патенти; схеми компонування інтегральних мікросхем; та нерозголошена інформація, включаючи комерційну таємницю та дані тестів [43].

Стосовно кожної з основних сфер інтелектуальної власності, що охоплюється, Угода встановлює мінімальні стандарти захисту, які повинен забезпечувати кожен член. Визначено кожен з основних елементів захисту, а саме предмет, який підлягає захисту, права, що надаються, і допустимі винятки з цих прав, і мінімальну тривалість захисту.

Деякі з найважливіших особливостей Угоди ТРИПС:

- національний режим, який забороняє дискримінацію між громадянами власного члена та громадянами інших членів;
- режим найбільшого сприяння, який забороняє дискримінацію між громадянами інших членів;
- положення про правозастосування та врегулювання спорів.

Таким чином світова спільнота протягом розвитку набула багато налагоджених механізмів щодо захисту об'єктів інтелектуальної власності задля збереження інтелектуального потенціалу та для створення відповідних умов мотивації до інтелектуальної праці, розподілу доходів від її використання в виробничій та господарській діяльності.

Висновки до першого розділу

В першому розділі роботи проведене теоретичне дослідження значення взаємозв'язку конкурентоспроможності підприємства та рівня його економічної безпеки. Виявлено, що ці категорії є тісно по'язані, взаємозалежні та безперечно актуальні для теоретичних досліджень та потребують розробки механізмів подальшого їх управління в практичній діяльності суб'єктів господарювання.

Проаналізовано визначення інтелектуальної безпеки у сучасній літературі, надано основні характеристики та механізми її забезпечення.

Огляд світового досвіту щодо охорони об'єктів інтелектуальної власності показав, що практика убезпечення несанкціонованого використання інтелектуальних ресурсів особи або підприємства існує, проте світова спільнота розробила значну кількість нормативно-правових актів, що дозволяють узгоджено враховувати інтереси всіх учасників виробництва, просування та використання інтелектуального продукту.

2 АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ЩОДО ЗАХИСТУ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ФАЙНІ МЕБЛІ»

2.1 Характеристика діяльності щодо захисту об'єктів промислової вартості в Україні

Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент) виконує функції, визначені Міністерством розвитку економіки, торгівлі і сільського господарства України як Уповноваженим органом управління і надає послуги з проведення експертизи заявок на об'єкти промислової власності, готує відомості для державної реєстрації охоронних документів, здійснює технічне адміністрування державних реєстрів.

У своїй діяльності підприємство керується законами України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про правову охорону географічних зазначень»

У 2019 році підприємство Укрпатент отримало 57 300 заявок на об'єкти промислової власності з них: близько 3,9 тис. заявок на винаходи, 8,5 тис. – на корисні моделі, 2,7 тис. – на промислові зразки, і майже 42,2 тис. – на знаки для товарів і послуг (рис. 2.1).

У 2019 році з використанням системи електронного подання заявок на об'єкти промислової власності подано 14 998 заявок, у тому числі 939 (6,3 % від усіх електронних заявок) – на винаходи, 722 (4,8 %) – на корисні моделі, 771 (5,1 %) – на промислові зразки, 12 566 (83,8 %) – на знаки для товарів і послуг (рис. 2.2).

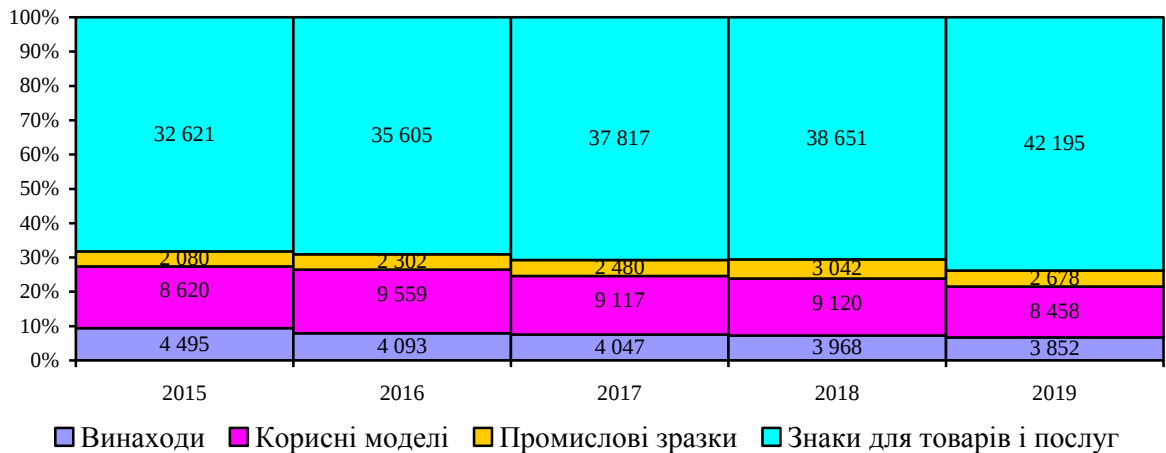

Рисунок 2.1 – Відсоткове відношення заявок на об’єкти промислової власності, що надійшли до Укрпатенту

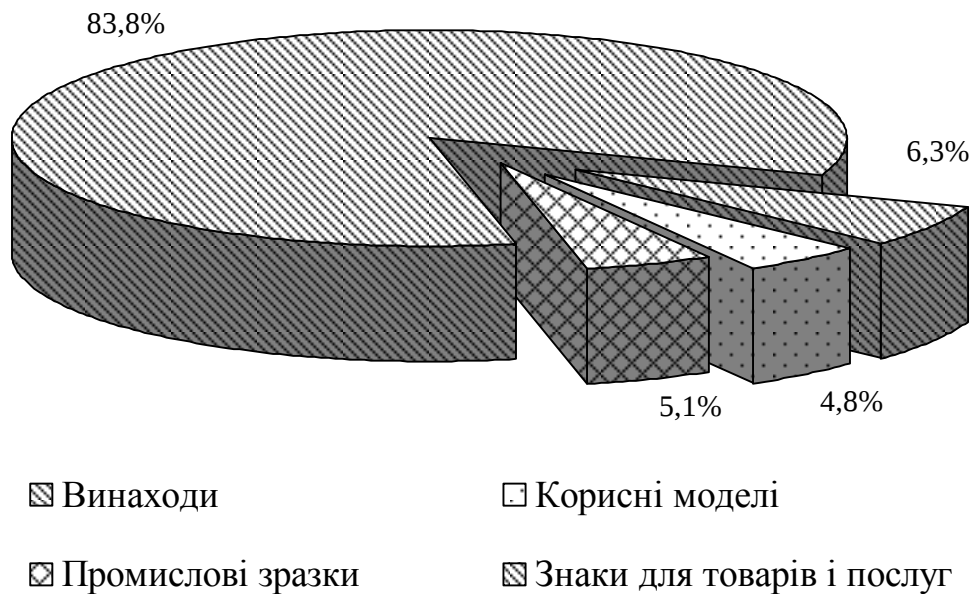

Рисунок 2.2 – Відсоткове відношення системи електронного подання заявок на об’єкти промислової власності у 2019 році

З таблиці 2.1 можна побачити динаміку зростання надходження заявок на об’єкти промислової власності. У 2019 році кількість надходження заявок в порівнянні з 2015 роком зросла на 21 858 од. З них кількість надходження заявок через систему електронного подання зросла на 12491 од.

Таблиця 2.1 – Надходження заявок на об’єкти промислової власності в письмовому вигляді і через систему електронного подання

Надходження заявок	Роки				
	2015	2016	2017	2018	2019
Надходження заявок в письмовому вигляді	47 816	51 559	53 461	54 781	57 183
Надходження заявок через систему електронного подання	2 507	3 668	6 888	11 180	14 998
Усього	50 323	55 227	60 349	65 961	72 181

Тенденцію зростання надходжень заявок через систему електронного подання відносно надходжень заявок в письмовому вигляді в процентному вигляді, протягом 2015 – 2019 років, ілюструє діаграма на рисунку 2.3.

Рисунок 2.3 – Надходження заявок на об’єкти промислової власності в письмовому вигляді і через систему електронного подання у відсотковому відношенні

З аналізу таблиці 2.1 та рисунку 2.3 можна зробити висновок, що надходження заявок через систему електронного подання стають більш популярними.

До Укрпатенту звертаються національні і іноземні заявники для отримання рішення про патентування об'єктів промислової власності.

Таблиця 2.2 демонструє надходження заявок на об'єкти промислової власності в період з 2015 по 2019 роки.

Таблиця 2.2 – Опрацювання Укрпатентом заявок на об'єкти промислової власності

Об'єкти промислової власності	Національні заявники					Іноземні заявники				
	Роки									
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Винаходи	2 271	2 230	2 282	2 105	2 096	235	192	213	250	202
Корисні моделі	8 490	9 470	8 979	8 982	8 351	112	81	128	133	96
Промислові зразки	1 811	2 016	2 249	2 787	2 455	269	286	231	255	223
Знаки для товарів і послуг	21 245	26 064	26 275	27 328	29 828	3 407	3 536	3 908	3 570	3 908
Усього	33 817	39 780	39 785	41 202	42 730	4 023	4 095	4 480	4 208	4 429

Так у 2015 році надійшло:

- заявок на винаходи від національних заявників – 2 271 од., від іноземних заявників – 235 од., (9,38 % від усіх заявок на винаходи);
- заявок на корисні моделі від національних заявників – 8 490 од., від іноземних заявників – 112 од. (1,3 % від усіх заявок на корисні моделі);
- заявок на промислові зразки від національних заявників – 1 811 од., від іноземних заявників – 269 од. (12,93 % від усіх заявок на промислові зразки);

– заявок на знаки для товарів і послуг від національних заявників – 21 245 од., від іноземних заявників – 3 407 од. (13,82 % від усіх заявок на знаки для товарів і послуг).

У 2019 році надійшло:

– заявок на винаходи від національних заявників – 2 096 од., від іноземних заявників – 202 од., (8,79 % від усіх заявок на винаходи);

– заявок на корисні моделі від національних заявників – 8 351 од., від іноземних заявників – 96 од. (1,14 % від усіх заявок на корисні моделі);

– заявок на промислові зразки від національних заявників – 2 455 од., від іноземних заявників – 223 од. (8,33 % від усіх заявок на промислові зразки);

– заявок на знаки для товарів і послуг від національних заявників – 29 828 од., від іноземних заявників – 3 908 од. (11,58 % від усіх заявок на знаки для товарів і послуг).

Можна зробити висновок, що частка іноземних заявників у відсотках зменшилась від усіх заявок на об'єкти промислової власності.

Рисунок 2.4 демонструє тенденцію до зменшення надходжень заявок від іноземних заявників.

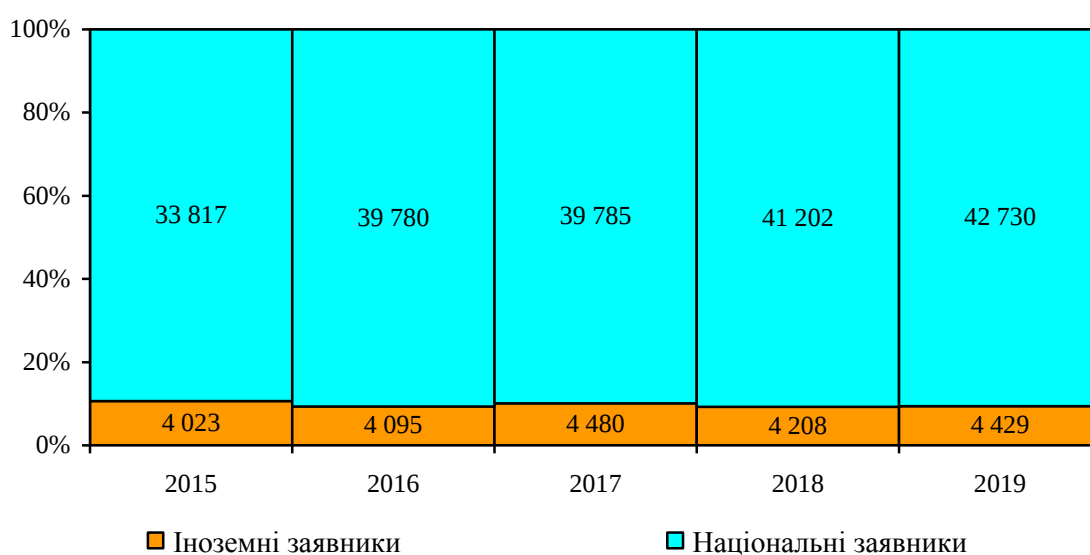

Рисунок 2.4 – Надходження заявок на об'єкти промислової власності від національних і іноземних заявників у відсотковому відношенні

У 2019 році надходження заявок на винаходи від національних заявників становив 2 096 од. (табл. 2.2), це на 1894 од. більше від іноземних заявників.

Таблиця 2.3 демонструє кількість звертань для отримання патентів на винаходи з регіонів України.

Таблиця 2.3 – Розподіл заявок на винаходи по областях України

№	Область України	Кількість, од.	Відсоток від загальної кількості заявок, %
1	Київська	724	34,5
2	Харківська	346	16,5
3	Дніпропетровська	192	9,2
4	Одеська	145	6,9
5	Львівська	94	4,5
6	Донецька	74	3,5
7	Вінницька	51	2,4
8	Закарпатська	48	2,3
9	Запорізька	48	2,3
10	Івано-Франківська	45	2,1
11	Черкаська	42	2,0
12	Тернопільська	29	1,4
13	Полтавська	25	1,2
14	Миколаївська	24	1,1
15	Херсонська	23	1,1
16	Житомирська	22	1,0
17	Сумська	22	1,0
18	Кіровоградська	21	1,0
19	Чернігівська	16	0,8
20	Луганська	14	0,7
21	Рівненська	12	0,6
22	Хмельницька	8	0,4
23	Волинська	4	0,2
24	Чернівецька	4	0,2
25	АР Крим	1	0,05

З таблиці 2.3 можна побачити, що найбільш активними були області: Київська (724 од.); Харківська (346 од.); Дніпропетровська (192 од.); Одеська (145 од.); Львівська (94 од.); Донецька (74 од.); Вінницька (51 од.); Закарпатська (48 од.); Запорізька (48 од.); Івано-Франківська (45 од.).

На рисунку 2.5 зображено розподіл заявок на винаходи за регіонами України у відсотковому відношенні.

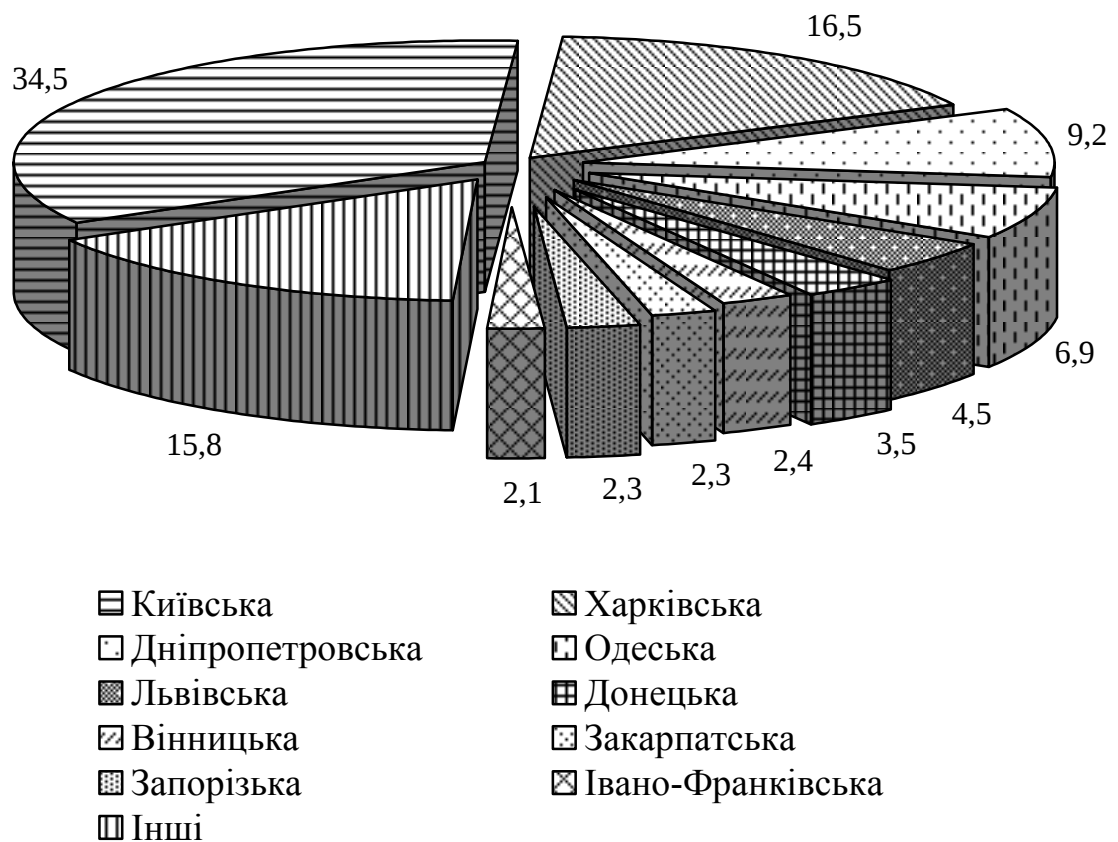

Рисунок 2.5 – Розподіл заявок на винаходи за регіонами України

Послугами Укрпатенту у 2019 році скористалися іноземні заявники більше 24 країн (табл. 2.4).

Кількість заявок, поданих заявниками країн ЄС – 2321 од., що становить 51,17 % від загальної кількості іноземних заявок.

Таблиця 2.4 – Розподіл заявок на об'єкти промислової власності від іноземних заявників у 2019 році

Іноземні заявники	Винаходи	Корисні моделі	Промислові зразки	Знаки для товарів і послуг	Об'єкти промислової власності загалом
Австрії	31				31
Бельгії	44		10		54
Білорусь		12			12
Велика Британія	84	13	31	232	360
Віргінські острови		5			5
Гонконг		5			5
Данії	31				31
Ізраїль			8		8
Індія			10	199	209
Італії	29				29
Китаю	51		30	284	365
Кіпр		17	13	448	478
Кореї	28			105	133
Латвія		6			6
Люксембург	43				43
Нідерландів	37				37
Німеччини	229			100	329
Польща				98	98
Російської Федерації	50	13	35		98
Словаччина		14			14
США	526		35	778	1339
Франції	66				66
Швейцарії	187			409	596
Швеції	29		10		39
Японії	57			94	151
Всього	1522	85	182	2747	4536

Аналіз таблиці 2.4 показує, що найбільше заявок було отримано на знаки для товарів і послуг – 2747 од., тобто 60,56% від загальної кількості іноземних заявок.

Найбільш активними були заявники із США (1339), Швейцарії (596), Кіпру (478), Китаю (365), Великої Британії (360), Німеччини (329), Індії (209).

На рисунку 2.6 представлено розподіл заявок, поданих іноземними заявниками, за країнами походження у відсотках.

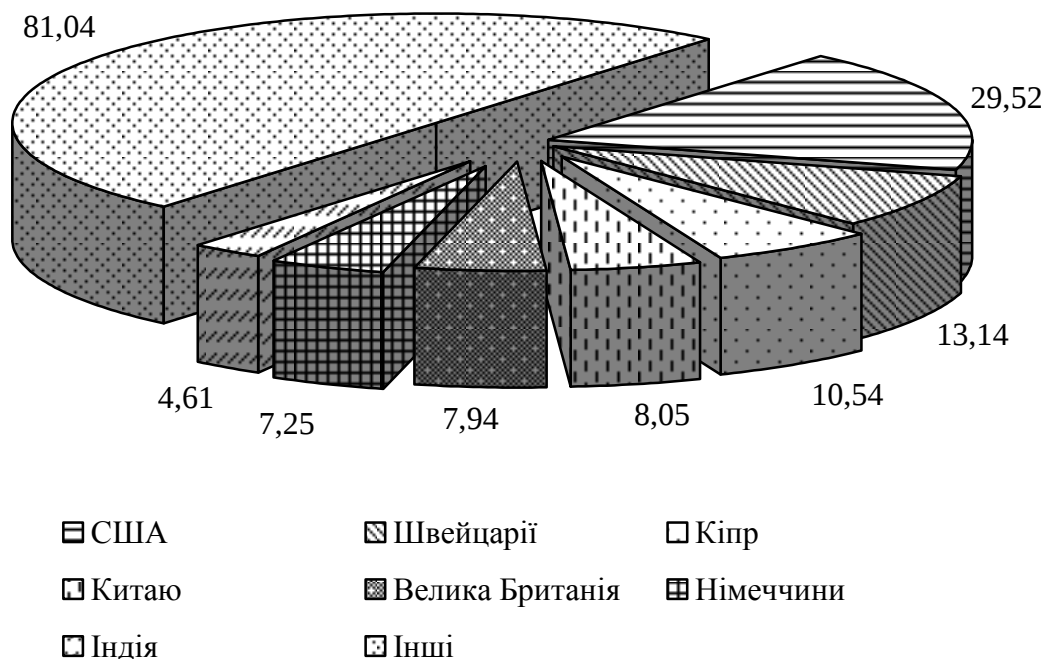

Рисунок 2.6 – Розподіл заявок, поданих іноземними заявниками, за країнами походження

На даний момент Україна являється учасником 20-ти договорів які адмініструє Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ), а також учасницею Всесвітньої конвенції про авторське право, Міжнародного Союзу з охорони нових сортів рослин та учасницею Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності.

Укрпатент керується міжнародними договорами у сфері інтелектуальної власності, з огляду на об'єкти права інтелектуальної власності, до яких ці договори відносяться.

Так частку заявок Укрпатент реєструє за міжнародними процедурами:

- на винаходи і корисні моделі за процедурою РСТ (Договір про патентну кооперацію);
- промислові зразки – за Гаазькою угодою про міжнародне депонування промислових зразків;
- знаки для товарів і послуг – Мадридською угодою про міжнародну реєстрацію знаків.

Рисунок 2.7 демонструє динаміку надходжень заявок на винаходи і промислові зразки за процедурою РСТ в період за 2015-2019 роки.

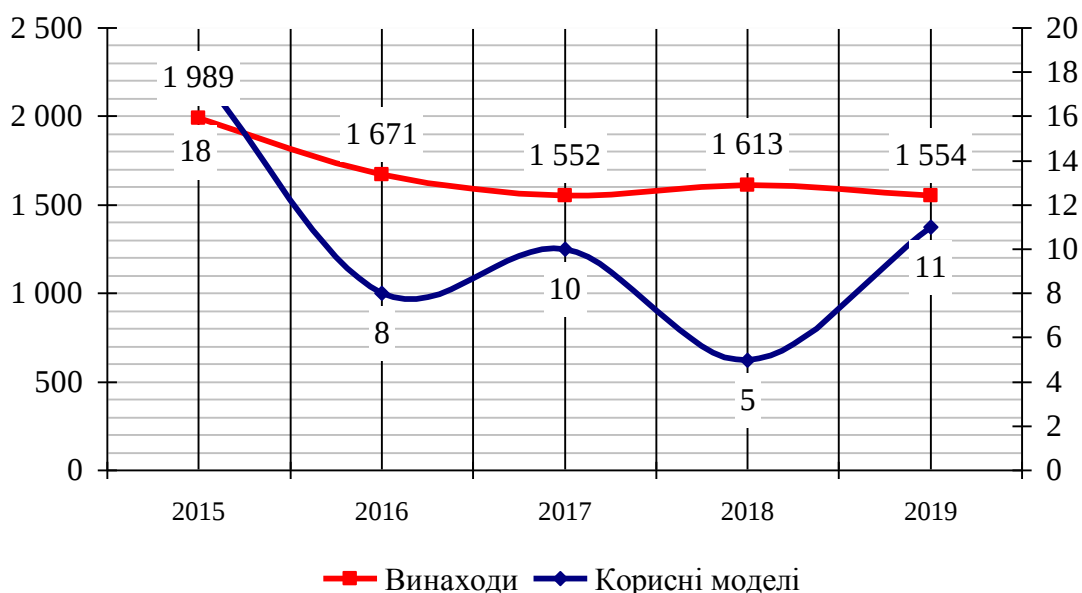

Рисунок 2.7 – Динаміка надходжень заявок на винаходи і промислові зразки за процедурою РСТ

З рисунку 2.7 можна побачити, що кількість заявок на винаходи у 2019 зменшилась, але самою низькою (1 552 од.) була у 2017 році.

Кількість заявок на корисні моделі у 2019 році в порівнянні з 2015, зменшилась на 7 од., але в, порівнянні з 2018 роком, збільшилась на 6 од.

У 2019 році Укрпатент провів 557 од. реєстрацій за Гаазькою угодою про міжнародну реєстрацію промислових зразків, що на 65 од. менше за 2015 рік (622од.).

За Мадридською угодою про міжнародну реєстрацію знаків Укрпатент провів у 2019 році 8 458 заявок, що на 419 од. менше за 2015 рік , (7966 од.)

У 2019 році зареєстровано 30 588 свідоцтв на об'єкти промислової власності. Із загальної кількості зареєстрованих свідоцтв 87,4 % становлять реєстрації на ім'я національних заявників (табл. 2.5 і рис. 2.7).

Таблиця 2.5 – Реєстрація свідоцтв на об'єкти промислової власності

Об'єкти промислової власності	Національні заявники					Іноземні заявники				
	Роки									
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Винаходи	1516	1277	1224	1203	1248	1498	1536	1366	1266	1007
Корисні моделі	8035	8931	9365	8471	8288	118	113	77	149	124
Промислові зразки	1957	2134	2113	2077	2396	564	335	277	220	203
Знаки для товарів і послуг	9539	11007	12986	13553	14788	2849	2611	2262	2324	2534
Усього	21047	23349	25688	25304	26720	5029	4595	3982	3959	3868

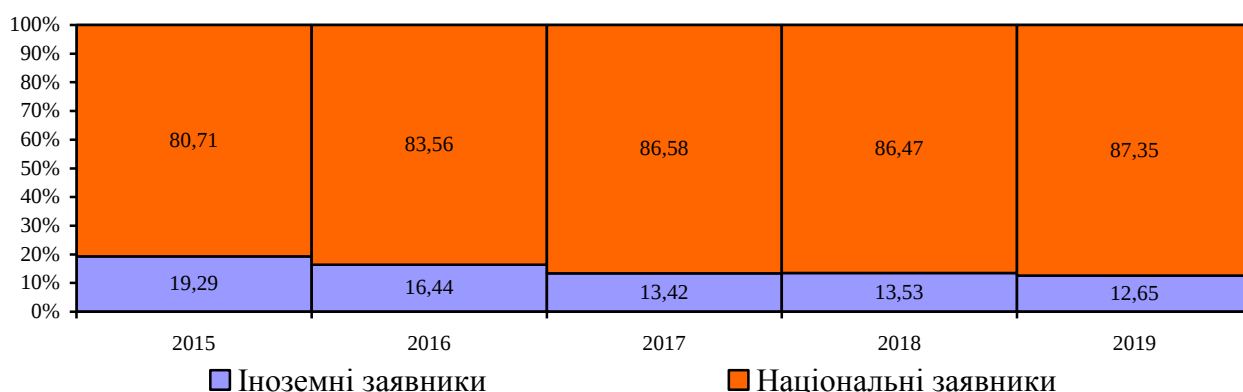

Рисунок 2.7 – Динаміка реєстрації свідоцтв на об'єкти промислової власності

З аналізу даних таблиці 2.5 та рисунку 2.7 видно, що кількість реєстрації свідоцтв на об'єкти промислової власності від іноземних заявників зменшилась на 1161 од. (6,64%).

Протягом 2019 року:

а) до Державного реєстру патентів України внесено:

1) на винаходи – 125 455 патентів, з них є чинними 22 440 патентів;

2) на корисні моделі – 139 365 патентів на корисні моделі, з них є чинними 36 841 патент;

3) на промислові зразки – 40 909 патентів на промислові зразки, є чинними 14 873 патенти;

б) до Державного реєстру свідоцтв України внесено 269 668 свідоцтв на знаки для товарів і послуг, є чинними 191 628 свідоцтв.

Динаміка внесення патентів і свідоцтва представлено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Динаміка внесення патентів і свідоцтв до Державного реєстру патентів і свідоцтв відповідно

Об’єкти промислової власності	Відомості про патенти		Чинні патенти	
	Роки			
	2015	2019	2015	2019
Винаходи	115 328	125 455	25 736	22 440
Корисні моделі	103 847	139 365	37 416	36 841
Промислові зразки	31154	40 909	12041	14 873
Знаки для товарів і послуг	207 603	269 668	167 166	191 628
Всього	250 329	575 397	12041	265 782

За аналізом даних таблиці 2.6 можна зробити висновок, що у 2019 році до Державного реєстру патентів України на винаходи було внесено на 10127 патентів більше ніж у 2015 році; до Державного реєстру патентів України на корисні моделі було внесено на 35518 патентів більше ніж у 2015 році; до Державного реєстру патентів України на промислові зразки було внесено на

9755 патентів більше ніж у 2015 році; до Державного реєстру свідоцтв України внесено на 62065 свідоцтв більше ніж у 2015 році. Тобто проявляється динаміка зростання, яку наочно ілюструє рисунок 2.8.

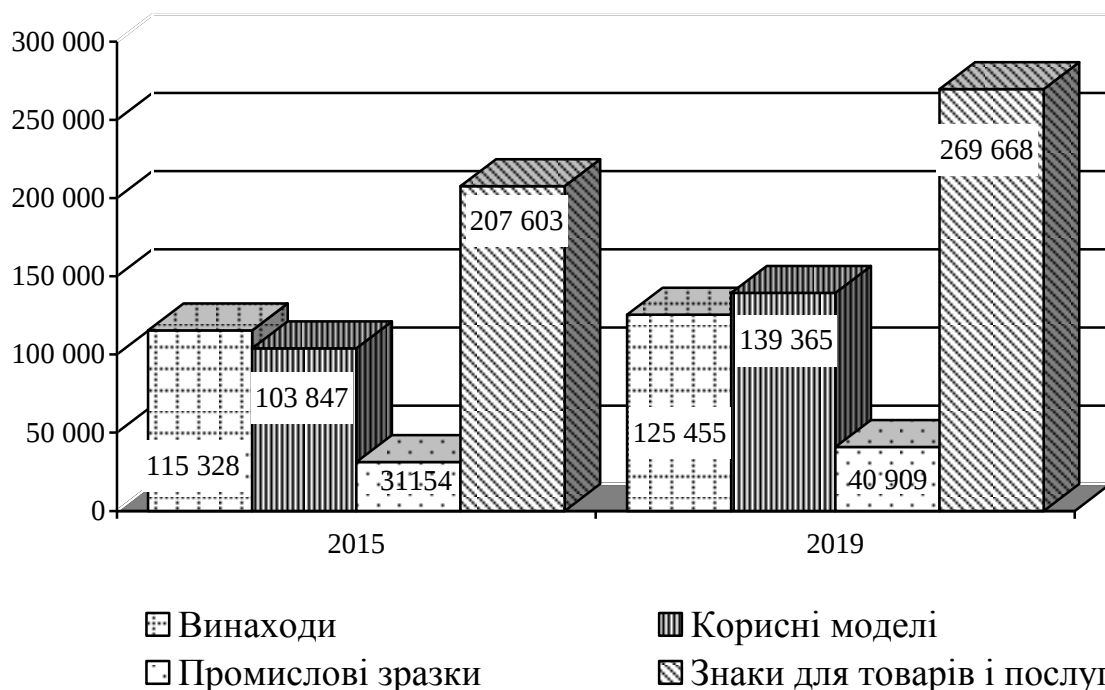

Рисунок 2.8 – Динаміка зростання отримання патентів і свідоцтв за 2015-2019 рр.

Виходячи з проведених досліджень з'ясовано, що в Україні ведеться активна робота з убезпечення об'єктів інтелектуальної власності.

2.2 Тенденції розвитку меблевої галузі

Меблева галузь є однією з тих, що функціонує в Україні стабільно. Експерти ринку меблів визначають наступне для цього ринку в 2019-2020 рр.:

- найбільш активними темпами розвивається виробництво домашніх меблів, при цьому, в економ-сегменті лідируючі позиції з продажу займають саме українські виробники;

- швидкими темпами розвивається виготовлення офісних меблів, чому сприяє зростання популярності використання дизайну офісних приміщень;
- поява мультибрендових гіпермаркетів меблів;
- активне зростання популярності онлайн-продажів серед більшості виробників;
- переорієнтація вітчизняних виробників від однотипних меблів на створення унікальних пропозицій.

Проти цього існують також обмежувальні характеристики:

- підвищення вартості сировини і комплектуючих;
- нестача кваліфікованих кадрів;
- зростання частки нереалізованої продукції;
- додаткові витрати у вигляді витрат на зберігання і логістику;
- нестача фінансових і кредитних ресурсів, а також відсутність інвестицій.

В цілому, меблі для дому на 48% складаються із корпусних меблів. На м'які меблі припадає 29% від загального обсягу, кухонні - 25%.

Світовий тренд – зростання продажів в сегменті розкішних меблів, (як для будинку, так і для офісу), найбільшим ринком якої є європейський. Існує значне збільшення світового попиту на екологічно чисті меблі, хоча вони є дорогими. У структурі собівартості меблів головними складовими є:

- сировина і матеріали;
- витрати на розробку і впровадження моделей;
- заробітну плату;
- енергетичні ресурси;
- логістику, рекламу і накладні витрати.

З темпами зростання будівництва житла пов'язано збільшення попиту на дизайнерські послуги. Найбільш ємним сегментом є ринок послуг з проектування та дизайну інтер'єру житлових будинків і суспільного

середовища. Особливістю цього ринку є те, що професійні контакти між дизайнером, клієнтом і виконавцем здійснюється шляхом так званого «сарафанного радіо», за рекомендацією родичів або знайомих.

На українському ринку послуги з проектування і дизайну інтер'єру здійснюють дизайн-студії або приватні дизайнери. Багато з них надають комплекс послуг, починаючи від архітектурного проектування до декорування, проектування меблів і ландшафтного дизайну, при цьому існує думка про слабкий естетичний рівень основної маси дизайнерів. Більшість споживачів уже мають певне уявлення про те, які повинні бути меблі з точки зору її дизайну, якості матеріалу та фурнітури, конструкції, зручності і т. д. Все це формує у свідомості споживачів певний стиль меблів. Сьогодні покупець, дослідивши ринок меблів в мережі Інтернет, здатний без допомоги продавців, за зовнішнім виглядом визначити стильову приналежність меблів. Більшість покупців в Україні при рівних умовах віддадуть перевагу меблям імпортного походження, оскільки чітко вираженого, брендового стилю у вітчизняних немає.

2.3 Характеристика діяльності підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю «Файні меблі» – це товариство, засноване одним або кількома особами, статутний капітал якого розділений на частки визначених установчими документами розмірів. Представлена ТОВ «Файні меблі» успішно зареєструвала себе на ринку послуг як передове підприємство, яке володіє сучасною виробничою базою, що має партнерів. Представлена фірма конкурує з представниками своєї галузі та надає якісні послуги населенню. ТОВ «Мебельторг» – юридична особа, яка самостійно веде баланс, має рахунки в установах банків.

Основна ціль створення ТОВ «Файні меблі» – задовольнити суспільні потреби в послугах, а також отримати прибуток в результаті господарської діяльності. Основні завдання підприємства ТОВ «Файні меблі»:

- пошук нових клієнтів;
- створення кола замовників;
- робота з постійними партнерами.

На рис. 2.9 представлена стратегія організації.

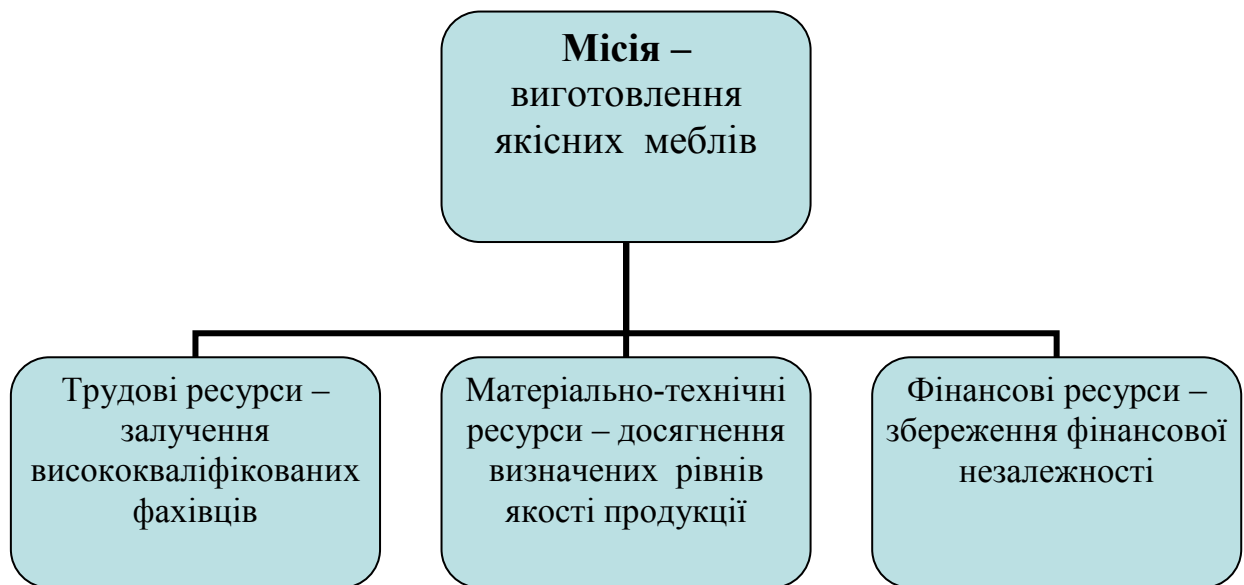

Рисунок 2.9 – Місія та стратегія організації

ТОВ «Файні меблі» виробляє і реалізує меблі нового покоління. Вона не тільки надзвичайно надійна і довговічна в експлуатації, але і відрізняється ретельно продуманою конструкцією і чудовим дизайном. Згуртована команда ТОВ «Файні меблі» приділяє велику увагу новим розробкам, що дозволяє фірмі завжди знаходитися в авангарді і виробляти унікальну і якісну продукцію. Основним видом діяльності є виробництво та реалізація меблів. Представлена фірма також здійснює діяльність за наступними неосновним напрямками:

- розпилювання та стругальне виробництво;
- просочування деревини;

– надання послуг в області лісозаготівель.

На даний момент в діяльності підприємства задіяно 20 осіб (рис. 2.10).

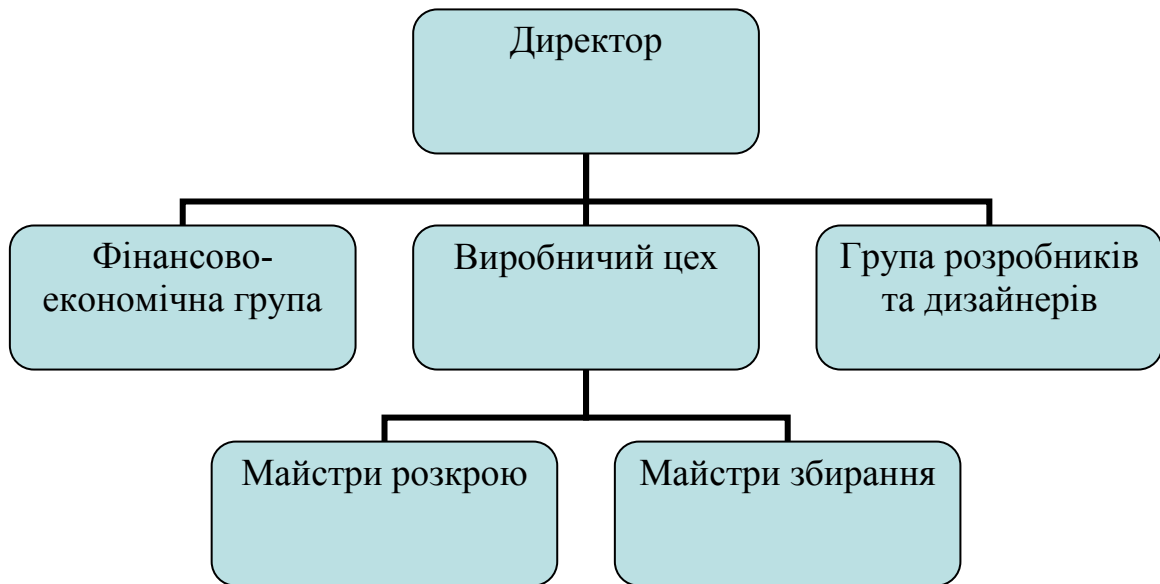

Рисунок 2.10 – Організаційна структура ТОВ «Файні меблі»

За типом структура є лінійно-функціональна. Даний вигляд структури управління може бути недостатньо гнучким, проте вона підходить компанії, яка використовується, тому що дозволяє грамотно розподілити повноваження для невеликого штату співробітників.

Безпосередньо на діяльність своїх підприємств впливають конкуренти. Основними конкурентами підприємства виступають наступні фірми: «Енран», MERX, «Стерх», LIVS, «Гербор», «Кухні України», «Екмі-меблі» та ін. Розглянемо фактори конкуренції та їх прояв (рис. 2.11, 2.12).

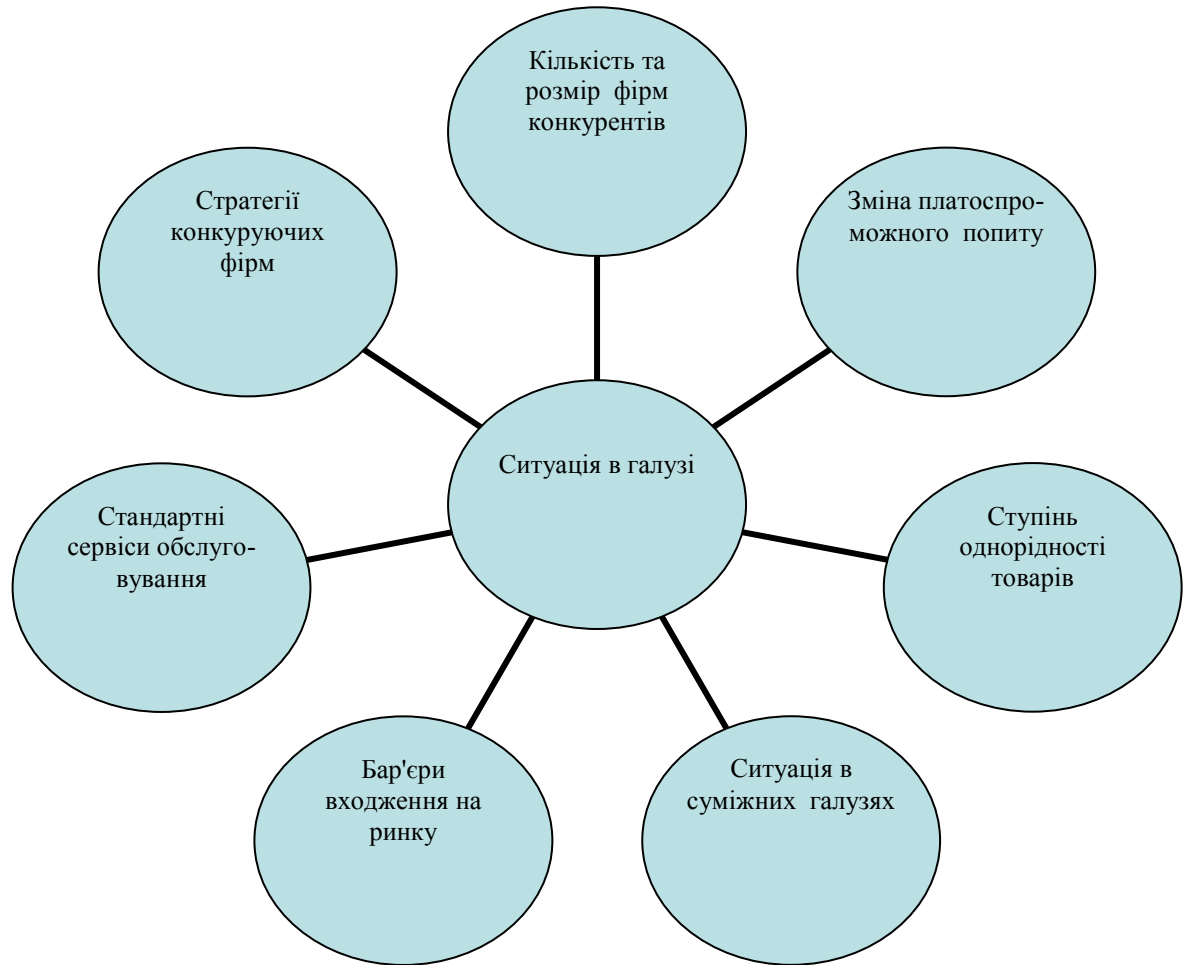

Рисунок 2.11 – Галузеві фактор ринку

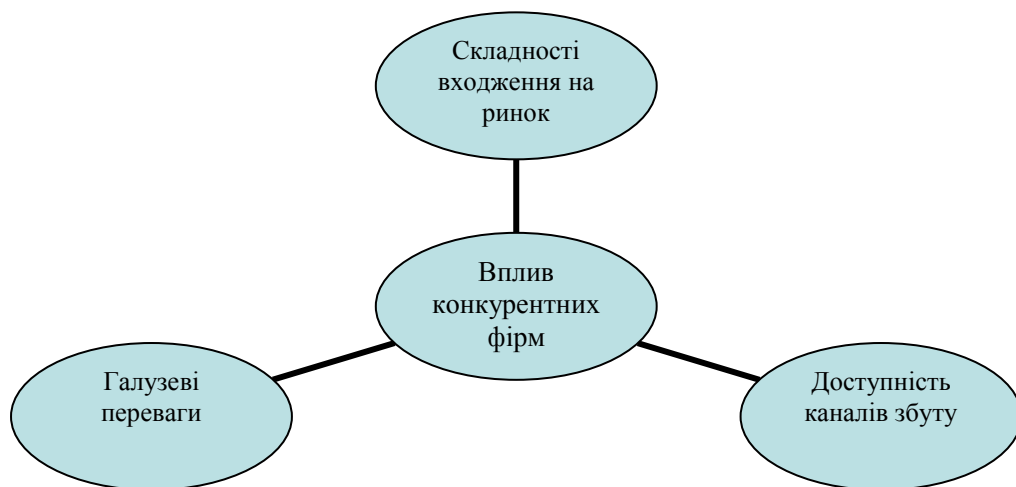

Рисунок 2.12 – Вплив конкурентних прав

Аналіз фінансової діяльності підприємства передбачає вивчення оціночних ознак, їх опис, вибір методів їх вимірювання та оцінку відхилень від стандартних, загальноприйнятих значень. Аналіз і діагностика фінансової діяльності – незамінний інструмент при оцінці стану економічної безпеки організації. На підставі аналізу економічної безпеки підприємства встановлюється реальний стан підприємства, обґрунтовуються оптимальні параметри функціонування підприємства, вибудовується система управління, здійснюються заходи щодо вдосконалення організації праці і т. п.

Одним з найважливіших показників економічної безпеки підприємства є показник ліквідності балансу. Ліквідність балансу – це ступінь покриття зобов'язань підприємства активами, термін перетворення яких в грошові кошти відповідає терміну погашення зобов'язань. Від ступеня ліквідності балансу залежить платоспроможність підприємства. Основна ознака ліквідності – формальне перевищення вартості оборотних активів над короткостроковими пасивами. І чим більше це перевищення, тим сприятливіший фінансовий стан має підприємство з позиції ліквідності.

Актуальність визначення ліквідності балансу набуває особливого значення в умовах економічної нестабільності, а також при ліквідації підприємства внаслідок його банкрутства. Тут постає питання: чи достатньо у підприємства коштів для покриття його заборгованості. Така ж проблема виникає, коли необхідно визначити, чи достатньо у підприємства коштів для розрахунків з кредиторами, тобто здатність ліквідувати (погасити) заборгованість наявними коштами. В даному випадку, говорячи про ліквідність, мається на увазі наявність у підприємства оборотних коштів у розмірі, теоретично достатньому для погашення короткострокових зобов'язань. Для проведення аналізу ліквідності балансу підприємства статті активів групують за ступенем ліквідності – від найбільш швидко перетворених в гроші до найменш. Пасиви ж групують за терміновістю оплати зобов'язань. Типове угруповання представлено в таблиці. 2.7.

Таблиця 2.7 – Алгоритм по групуванню активів і пасивів балансу ТОВ «Файні меблі»

Назва групи	Позначення	Назва групи	Позначення
Найбільш ліквідні активи	A1	Найбільш термінові зобов'язання	П1
Швидко реалізований актив	A2	Короткострокові пасиви	П2
Повільно реалізований актив	A3	Довгострокові пасиви	П3
Важко реалізований актив	A4	Постійні пасиви	П4

На підставі даного алгоритму угруповання, використовуючи значення показників фінансової звітності фірми ТОВ «Файні меблі» отримали значення наступних даних, які представлені в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 – Оцінка угруповання активів і пасивів балансу ТОВ «Файні меблі»

Активи				Пасиви			
Позначення	Сума, грн.			Позначення	Сумма, грн.		
	2017 р.	2018 р.	2019 р.		2017 р.	2018 р.	2019 р.
A1	162000	147000	102000	П1	708000	737000	798000
A2	11000	65000	41000	П2	-	-	-
A3	442000	467000	368000	П3	-	-	-
A4	2650000	2811000	2730000	П4	2557000	2753000	2443000
BA	3265000	3490000	3241000	BP	3265000	3490000	3241000

Для того, щоб провести оцінку ліквідності балансу з урахуванням фактора часу, слід зіставити кожну групу активу з відповідною групою пасиву.

У разі виконання нерівності $A1 > П1$, то це свідчить про платоспроможність фірми на момент складання балансу. На підприємстві достатньо коштів для покриття найбільш термінових зобов'язань і найбільш ліквідних активів.

У разі виконання нерівності $A2 > П2$, то швидко реалізовані активи знаходяться в перевищенні короткострокових пасивів і ТОВ «Файні меблі»

може бути платоспроможним в недалекому майбутньому враховуючи своєчасні розрахунки з кредиторами, отримання коштів від продажу продукції в кредит.

У разі виконання нерівності $A3 > П3$, то в майбутньому при своєчасному надходженні грошових коштів від продажів і платежів підприємство ТОВ «Файні меблі» може бути платоспроможним на період, рівний середній тривалості одного обороту оборотних коштів після дати складання балансу.

Якщо виконуються перші три умови, то це сприяє до автоматичного виконання умови: $A4 \leq П4$. Якщо дана умова буде виконана, то це буде свідчити про дотримання мінімальної умови фінансової стійкості підприємства ТОВ «Файні меблі», наявності у неї власних оборотних коштів.

В результаті зіставлення груп активів з відповідними групами пасивів виноситься судження про ліквідність балансу підприємства.

На підставі аналізу, можна зробити наступний висновок: за досліджуваний період у підприємства ТОВ «Файні меблі» було недостатньо коштів для покриття своїх зобов'язань, оскільки за весь досліджуваний період показник $A1$ був менше показника $П1$. Але разом з тим слід зазначити, що швидко реалізовані активи знаходяться в перевищенні короткострокових пасивів і ТОВ «Файні меблі» може бути платоспроможним в недалекому майбутньому, враховуючи своєчасні розрахунки з кредиторами, отримання коштів від продажу продукції в кредит ($A2 > П2$).

Розглядаючи на перспективу, при своєчасному надходженні грошових коштів від продажів і платежів ТОВ «Файні меблі» може бути платоспроможним на період, який дорівнює середній тривалості одного обороту оборотних коштів після дати складання балансу ($A3 > П3$).

Слід підкреслити, що проведений аналіз ліквідності балансу є наближеним, більш детальним виступає аналіз платоспроможності за допомогою фінансових коефіцієнтів.

Аналіз показників платоспроможності підприємства ТОВ «Файні меблі» представлений в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 – Аналіз показників платоспроможності підприємства ТОВ «Файні меблі» за 2017-2019 рр.

Коефіцієнти платоспроможності	Роки			Відхилення	
	2017	2018	2019	2018 р. / 2017 р.	2019 р. / 2018 р.
Загальний показник ліквідності, %	43	42	28	- 1	- 14
Коефіцієнт абсолютної ліквідності, %	23	20	13	- 3	- 7
Коефіцієнт " критичної оцінки», %	23	20	13	-3	-7
Коефіцієнт поточної ліквідності, %	77	80	54	+3	- 26
Коефіцієнт маневреності функціонуючого капіталу	-4,75	-8,05	-1,28	-3,3	+7,47
Частка оборотних коштів в активах, %	20	19	16	- 1	-3
Коефіцієнт забезпеченості власними коштами, %	-15	-9	-6	- 6	-3

З даних таблиці 2.9 видно, що в 2017 році загальний показник динаміки ліквідності склав 43%; в 2018 значення знизилося і склало 42%; в 2019 р. триває тенденція зниження, яка дійшла до 38%. Представлена ситуація за досліджуваний період свідчить про те, що в організації ТОВ «Файні меблі» платіжних зобов'язань більше, ніж платіжних засобів.

Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності зменшилося за період 2017-2019 рр. на 1%. На підставі представленого розрахунку простежується наступне: значення коефіцієнта має динаміку зниження, що говорить про те, що найважливіших ТОВ «Файні меблі» не може здійснити погашення короткострокової заборгованості найближчий час.

На підставі аналізу представлених даних, слід підкреслити, що забезпеченість ТОВ «Файні меблі» власними коштами має тенденцію зниження за весь досліджуваний період. Одночасно відбувалося зниження частки оборотних коштів в активах. В цілому, аналіз значень показників платоспроможності фірми ТОВ Файні меблі показав негативну динаміку представлених показників. Це говорить про те, що ТОВ «Файні меблі» не має

можливості погасити всі короткострокові зобов'язання в критичній ситуації. Щоб діяльність підприємства була успішною, ТОВ «Файні меблі» слід підвищити свій рівень платоспроможності і тим самим підвищити ліквідність активів балансу.

Далі розглянемо фінансову стійкість підприємства. Фінансова стійкість підприємства-стан наявності грошових ресурсів, які необхідні для того, щоб забезпечити розвиток підприємства ТОВ «Файні меблі» за рахунок власних коштів при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності на досить мінімальному рівні ризику. Узагальнюючий показник фінансової стійкості – це надлишок або недолік джерел грошових коштів для формування запасів і витрат. Застосування аналізу фінансової стійкості на певну дату дозволить встановити, наскільки раціонально досліджувана фірма управляє власними і позиковими коштами протягом періоду, що передує цій даті. Аналіз показників фінансової стійкості ТОВ «Файні меблі» за досліджуваний період представлений в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 – Аналіз показників фінансової стійкості підприємства

Коефіцієнти фінансової стійкості	Роки			Відхилення	
	2017	2018	2019	2018 р. / 2017 р.	2019 р. / 2018 р.
Коефіцієнт капіталізації	28%	27%	33%	-1	+5
Коефіцієнт забезпеченості власними джерелами фінансування	-15%	-9%	-56%	+6	-47
Коефіцієнт фінансової незалежності	78%	79%	75%	+1	-4
Коефіцієнт фінансування	3,61	3,74	3,06	+0,13	-0,68
Коефіцієнт фінансової стійкості	78%	79%	75%	+1	-3

В результаті представленого аналізу показників фінансової стійкості, коефіцієнт капіталізації в 2018 році знизився на 1%, в 2019 році спостерігається тенденція зростання до 33%. Представлена ситуація говорить про досить високу оборотність капіталу ТОВ «Файні меблі».

Значення коефіцієнта забезпеченості власними джерелами фінансування в 2017 р. склало – 15% в 2018 р. – 9%, а в 2019 р. – 56%. Представлена ситуація характеризується тим, що ТОВ «Файні меблі» не достатньому обсязі забезпечено власними джерелами фінансування, в 2018 році простежується значне зниження частки власних коштів у формуванні оборотних активів.

Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) показує, що більшу частину джерел фінансування складають власні кошти. Не дивлячись на те, що значення даного показника знизилося в 2019 році і склало 75%, тим не менш, ТОВ «Файні меблі» має більшу частину джерел фінансування у власних коштах.

Значення коефіцієнта фінансування за досліджуваний період вважається допустимим. Значення коефіцієнта фінансової стійкості склало в 2017 р. 78%, в 2018 р. відбулося збільшення на 1%; в 2019 році значення знизилося на 4% і склало 75%. Значення коефіцієнта фактично дорівнює нормативному значенню $> 0,6$, що говорить про те, що ТОВ «Файні меблі» фінансово стійко. Отже, ТОВ «Файні меблі» в малому ступені має залежність від короткострокової заборгованості.

Показниками, що дозволяють оцінити економічну безпеку підприємства, є також коефіцієнти рентабельності. Коефіцієнти рентабельності в господарсько-фінансовій діяльності головним чином залежать від цін реалізації продукції і структури виробництва, оскільки багато що залежить від отриманої виручки.

Відзначимо, що важливий показник прибутковості фірми ТОВ «Файні меблі» – абсолютна величина отриманого прибутку, що залежить від рівня цін реалізації окремих видів продукції і собівартості. У сучасних ринкових умовах собівартість продукції – важливий показник економічної ефективності виробництва. Аналіз основних показників рентабельності підприємства ТОВ «Файні меблі» представлений в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11 – Аналіз основних показників рентабельності підприємства

Коефіцієнти рентабельності	Роки			Відхилення	
	2017	2018	2019	2018 р. / 2017 р.	2019 р. / 2018 р.
Рентабельність продажів, %	50	45	36	-5	-9
Чиста рентабельність, %	40	39	31	-1	-8
Економічна рентабельність, %	74	75	71	+1	-4
Рентабельність власного капіталу, %	94	95	94	+1	-1
Валова рентабельність, %	60	55	46	-5	-11
Затратоотдача, %	101	92	57	-9	-35

Відзначимо, що ситуація зниження рівня рентабельності продажів за 2015-2017 роки сталася в результаті того, що знизився прибуток від реалізації продукції. Значення рентабельності продажів ТОВ «Файні меблі» може змінитися від динаміки ціни або від зниження витрат. При здійсненні розрахунку слід враховувати наступні фактори:

- рід діяльності підприємства ТОВ «Файні меблі»;
- умови на ринку;
- можливість збільшити власні кошти.

Динаміка значення чистої рентабельності за період 2017-2018 роки склала (- 5%), за 2018-2019 роки (-9%), простежується негативна тенденція.

Показник економічної рентабельності за досліджуваний період знизився на 5%. Простежується зменшення показника, що свідчить про негативну ситуацію.

В цілому можна підкреслити, що всі значення представлених показників рентабельності фірми ТОВ «Файні меблі» за досліджуваний період мають тенденцію зниження. Це є негативним моментом у діяльності підприємства. Що стосується показника витратовіддачі, то він склав в 2017 р. 101%, в 2018 р. знизився на 11% і склав 92%, а в 2019 р. 57%. Зниження даного показника говорить про проблему прибутку в ТОВ «Файні меблі» по відношенню до витрат. Витрати завищені, а прибуток нижче рівня.

У сучасних ринкових умовах господарювання важливе значення для економічної безпеки підприємства ТОВ «Файні меблі» приймає аналіз показників оборотності, оборотності окремих елементів оборотних коштів. Швидкість обороту коштів залежить від швидкості переходу елемента з однієї в іншу функціональну форму.

Підкреслимо, що оборотність коштів майна може оцінюватися швидкістю обороту і числом оборотів, яке роблять за аналізований період капітал фірми або його елементи, а також періодом обороту йшли середнім терміном, за який повертаються в господарську діяльність підприємства грошові кошти, вкладені у виробничо-комерційні процеси. Це дає можливість оцінити залежність розміру річного обороту від швидкості обороту коштів і відносну величину умовно-постійних витрат: чим швидше оборот, тим менше витрат.

В таблиці 2.12 представимо аналіз показників ділової активності підприємства.

Таблиця 2.12 – Аналіз показників ділової активності підприємства

Показники	Роки			Відхилення	
	2017	2018	2019	2018 р. / 2017 р.	2019 р. / 2018 р.
Коефіцієнт оборотності актив	1,8	1,9	2,3	+0,1	+0,4
Коефіцієнт оборотності зобов'язань	8,5	9,1	9,2	+0,6	+0,1
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	5,4	103,5	179,4	+ 98,1	+75,9
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	8,5	9,1	9,2	+ 0,6	+0,1
Оборотність власних оборотних коштів	2,3	2,4	3,0	+0,1	+0,6

Ситуація збільшення коефіцієнта оборотності активів позитивно позначається на загальному стані фірми ТОВ «Файні меблі». Коефіцієнт оборотності зобов'язань в 2017 р. склав 8,5, в 2018 р. 9,1; в 2019 р. 9,2.

Тенденція зростання говорить про позитивну ситуацію в здійсненні діяльності підприємства.

Значення коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості за досліджуваний період збільшилося майже в п'ять разів. Представлена тенденція характеризується як позитивна, оскільки дебіторська заборгованість-це борг сторонніх підприємств. Підкреслимо, що чим швидше реалізується дебіторська заборгованість, тим швидше представлена фірма ТОВ «Файні меблі» отримає свої грошові кошти.

Значення коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості за період 2015-2017 рр. збільшилося майже на 0,7, що говорить про розширення комерційного кредиту, що надається ТОВ «Файні меблі».

У процесі аналізу економічної безпеки підприємства слід також, крім фінансового потенціалу, визначати техніко-технологічну складову економічної безпеки фірми (табл. 2.13).

Таблиця 2.13 – Основні показники техніко-технологічної складової економічної безпеки ТОВ «Файні меблі» за 2017-2019 рр.

Найменування показника	Роки			Абсолютне відхилення, %		Відносне відхилення, %	
	2017	2018	2019	2018 р. / 2017 р.	2019 р. / 2018 р.	2018 р. / 2017 р.	2019 р. / 2018 р.
Коефіцієнт фондоддачі	1,13	1,23	1,33	+ 0,1	+ 0,1	+ 1,09	+ 1,08
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,80	0,81	0,84	+ 0,01	+ 0,03	+ 1,01	+ 1,04
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,80	0,81	0,81	0,01	-	+ 1,01	-

Таким чином, на кожну гривню вкладених в основні засоби підприємства інвестицій припадає частка в 1 гривню 13 копійок виручки від реалізації. В цілому, значення даного показника має тенденцію зростання, що

є позитивним моментом в діяльності підприємства. Отриманий результат можна порівняти з даними галузі, ринкової ніші, конкурентів. Нормативного показника, з яким його можна було б порівняти, не існує. Фондовіддачу можна проаналізувати за ряд років. Збільшення його значення буде сигналізувати про підвищення ефективності використання основних засобів компанії. Коефіцієнти придатності та оновлення основних засобів за аналізований період мають тенденцію збільшення.

2.4 Оцінка впливу конкурентоспроможності на економічну безпеку підприємства

Підтримати конкурентоспроможність реального підприємства - одна з основних завдань, які стоять в аспекті безпеки організації ТОВ «Файні меблі». У зв'язку з падінням клієнтами платоспроможності, проблема розглянута фірма адаптує свою діяльність з метою уникнення збитків в подальшому і збереження стійкого положення на ринку в порівнянні з конкурентами.

Конкурентоспроможність підприємства складається з ефективності і безпеки (рис. 2.13).

Методи оцінки конкурентоспроможності визначаються індивідуально для кожної організації на основі доступності тієї чи іншої інформації. ТОВ «Файні меблі» використовує методику, яка заснована на концепції ціннісної ланцюга М. Портера, а також доповнена її методом таємного покупця і інтерв'ювання споживачів. Виходячи з того, що інформація про конкурентів поверхнева і багато показників для здійснення повноцінного порівняння недоступні, використана методика спрямована на аналіз внутрішніх процесів зазначеного підприємства.

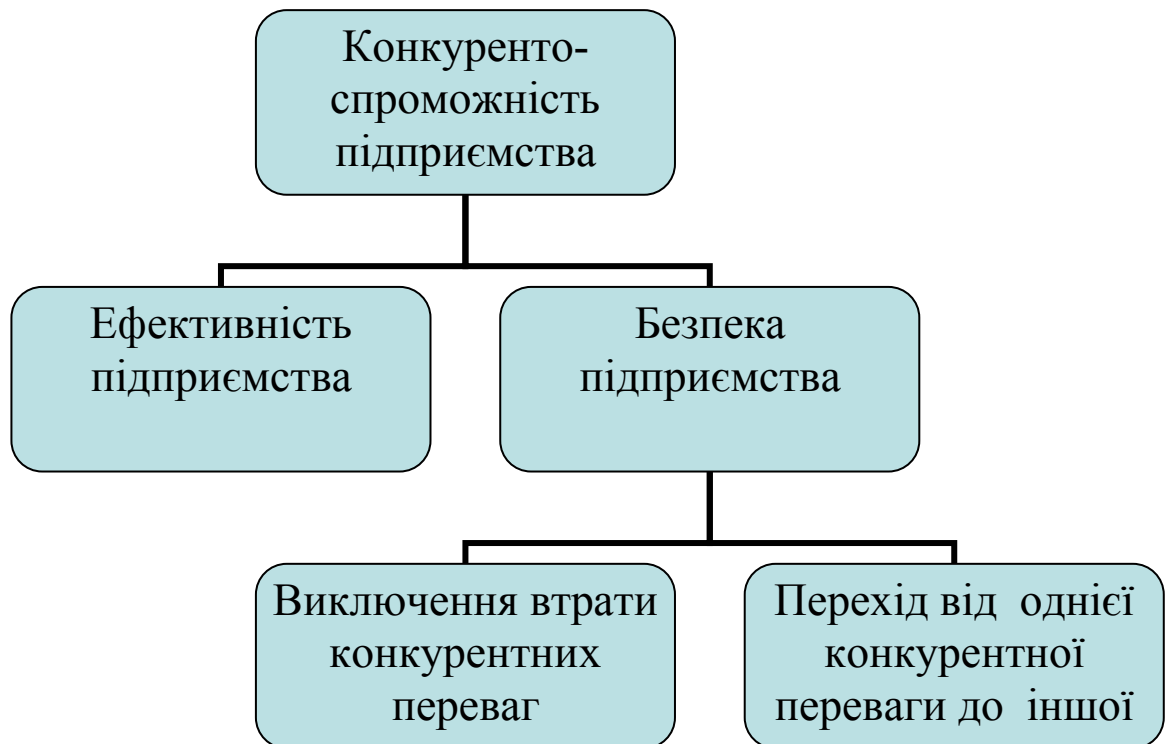

Рисунок 2.13 – Складові конкурентоспроможності

Згідно моделі М. Портера, яка ґрунтується на тому, що продукція купується на ринку тому, що має певну цінність, вся діяльність підприємства підрозділяється на дві категорії: основна і підтримуюча. До основної діяльності можна віднести виробництво, збут, доставку і обслуговування товару, а до підтримуючої – забезпечення компонентами виробництва, тобто різні технології, людські ресурси та інфраструктуру.

Головними конкурентними перевагами володіють підприємства – лідери галузі, які працюють на внутрішньому та зовнішньому ринках. Невеликі меблеві магазини і дрібні виробництва намагаються протистояти великим мережам. Серед середніх і малих підприємств меблевої галузі виявляється найгостріша конкуренція, особливо в сегменті недорогих меблів. Останнім часом значно підвищилась конкуренція меблевого ринку в мережі Інтернет. Найбільш популярні серед них: «Дивани для нірвани», «Файні меблі», «Мебеліс», «Дубок», «Софине», «Мебельок», «Табуретка» і ін. конкурентними перевагами для цього сегменту є якість продукції та сервісу, дизайн, цінові та платіжні переваги та терміни виготовлення.

Далі, проведемо оцінку факторів, що визначають конкурентні переваги підприємства ТОВ «Файні меблі» (табл. 2.14).

Таблиця 2.14 – Оцінка конкурентних переваг підприємства ТОВ «Файні меблі»

Критерії	«Енран»	«MERX»	«Кухні України»
Послуги	Виробництво та реалізація меблів	Виробництво та реалізація меблів	Виробництво та реалізація меблів
Цены	середні	високі	середні
Опыт работы	15	18	16
Система скидок	10-20 %	відсутня	20%
Питома вага ринку	10 %	15 %	10 %

В таблиці 2.15 Представлено оцінку конкурентних переваг на ринку меблів відповідного сегменту

Таблиця 2.15 – Оцінка конкурентних переваг

Показники конкурентних переваг	Оцінка					
Питома вага компанії	1	2	3	4	5	Зростання
Рівень кваліфікації персоналу	1	2	3	4	5	Значне зростання
Наповнення портфелю послуг	1	2	3	4	5	Добре
Прихильність покупців	1	2	3	4	5	Задовільно
Фінансовий стан	1	2	3	4	5	Задовільно
Стан бізнесу конкурентів						Добре
Рівень ділових зв'язків						Добре

В результаті представлених даних проведемо розрахунок конкурентних переваг підприємства ТОВ «Файні меблі», який складає 3,6 бала (середнє значення). Отримане значення характеризує ситуацію наявності конкурентних переваг даної організації. Конкуруючи між собою організації розрізняються якістю наданих послуг та їх середньою ціною.

Велику роль при аналізі та оцінці конкурентів грає оціночний перелік параметрів підприємств, що включає в себе такі показники, як:

- термін роботи на ринку;
- популярність і імідж підприємства;

- технічне оснащення;
- асортимент послуг;
- рівень цін на послуги;
- професіоналізм кадрів і т.д.

Відзначимо слабкі параметри підприємства ТОВ «Файні меблі»:

- відсутність різних форм оплати праці;
- наявність власного складу;
- відсутність розміщення рекламної інформації в ЗМІ;
- слабка розробка сайту в інтернеті;
- відсутність послуг 3-D моделювання.

Порівняємо ТОВ «Файні меблі» з найближчим конкурентом «Кухні України». Розрахунок показників конкурентоспроможності диференціальним методом показав, що продукція ТОВ «Мебельторг» має більш високу конкурентоспроможність виробленого товару в порівнянні з підприємством-конкурентом. Представимо багатокутник конкурентоспроможності багатокутник-конкурентоспроможності (рис.2.14).

Рисунок 2.14 – Багатокутник конкурентоспроможності

Таким чином, в результаті розглянутого вище відзначимо, що розглянута фірма має слабкі конкурентні позиції. Серед них:

- ймовірність витіснення послуги;
- рівень попиту на продукцію;
- ймовірність появи нових конкурентів;
- фінансове становище підприємства.

Багато організацій здійснюють впровадження аналогічних видів послуг, що може в подальшому стати несприятливою ситуацією для досліджуваного підприємства.

Висновки до другого розділу

В другому розділі проведено аналіз діяльності в Україні із захисту об'єктів інтелектуальної власності, що їх здійснює ДП «Укрпатент». Зроблено висновки щодо основних тенденцій.

Проаналізовано діяльність ТОВ «Файні меблі», визначено економічний стан підприємства та рівень його економічної безпеки.

ТОВ «Файні меблі» слід запропонувати проект нового виду послуг, який повинен суттєво відрізнятися від послуг конкурентів і тим самим показати свою роль в підвищенні конкурентоспроможності, що в подальшому відбитися ефективно на економічній безпеці розглянутого підприємства. Розробка проекту підвищення конкурентоспроможності як механізму забезпечення економічної безпеки підприємства ТОВ «Файні меблі» буде розроблено в наступному розділі.

3 УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВИСОКОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

3.1 Планування роботи сектору конкурентної розвідки для забезпечення безпеки на ТОВ «Файні меблі»

Планування роботи конкурентної розвідки пов'язано з кількома особливостями:

- постійно виникають нові завдання, з необхідністю негайного реагування;
- унеможливлення передбачити весь перелік завдань.

Для ефективного стратегічного планування підвищення конкурентоспроможності підприємства необхідно вибрати бази для спостереження, тобто джерела з яких буде братися інформація. Ці бази (джерела) визначаються цілями і завданнями фірми, що визначаються залежно від місії компанії. Місія компанії повинна чітко вказувати на мету діяльності а також за рахунок чого ця мета буде досягнута [44]. У цьому випадку вже можна чітко вказувати яка інформація вимагає уваги:

- ринок меблів та все що з цим пов'язано (технології, конкуренти, споживачі, постачальники, державне регулювання, суміжні сфери та ринки);
- адміністративна, кримінальна та інвестиційна ситуація в Харкові та в Україні в цілому;
- сучасні технології створення меблів, обслуговування споживачів та просування продукції на ринку.

У загальних рисах планування роботи конкурентної розвідки в залежності від планів компанії має такі етапи:

- описується мета діяльності компанії і тактичні цілі на даному етапі (за рахунок чого буде досягнуто мети);

- визначаються потреби (виявляються всі фактори які впливають або можуть вплинути на підприємство);
- складаються бази спостереження (список інформації необхідної для прийняття рішень);
- визначаються джерела інформації;
- визначаються способи отримання інформації.

Попередні визначення впливають з визначень сфер впливу компанії:

- сфера прямого зв'язку з діяльністю компанії – найближче оточення конкурентів і технологію;
- сфера впливу – в рамках безпосередньої сфери;
- сфера інтересів – все, що потенційно може вплинути в майбутньому вплинути).

Для підприємства, працюючого на ринку меблевого виробництва побудова такої ієрархії зображено на рис.3.1.

На підставі зібраних даних робиться висновок про місця концентрації інформації, що цікавить:

- спеціалізовані періодичні видання;
- комітет з ліцензування;
- спеціалізовані сайти.

Далі по кожному обраному джерелу приймається рішення про придатність для використання (про достовірність його інформації, про її своєчасність, повноту). Вивчається питання про спосіб і регулярність отримання інформації з нього. Після чого стає зрозуміло ресурсомісткість кожного джерела і відповідно доцільність роботи з ним. Треба звернути увагу, що всі дані збираються на основі перемовин з керівництвом, спеціалістами у відповідних сферах.

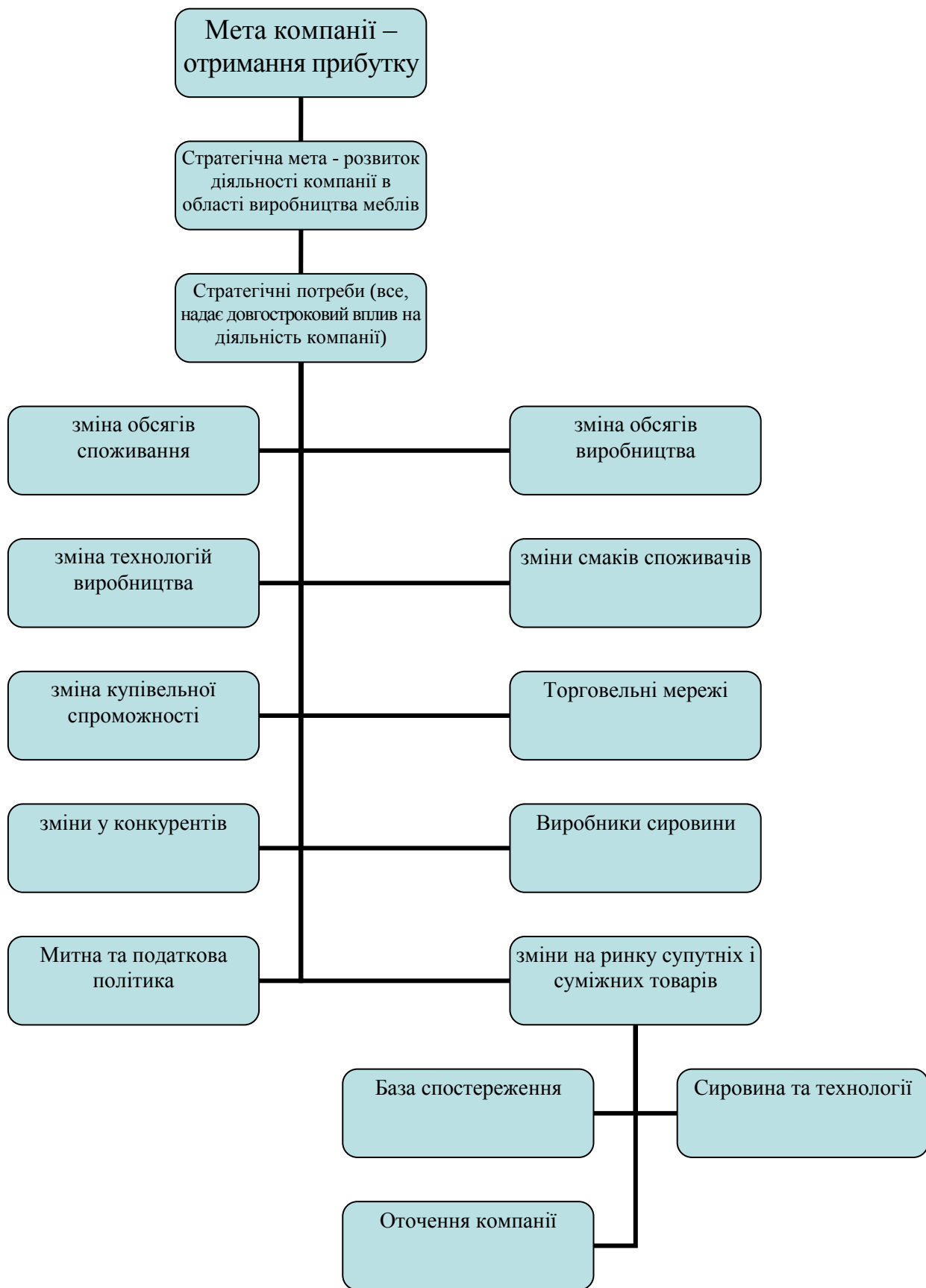

Рисунок 3.1 – Ієрархія завдань конкурентної розвідки

Оперативне планування це планування в рамках конкретного проекту. Це може бути вивчення якоїсь організації або людини, або щось подібне. В даному випадку говориться тільки про передбачувану послідовності дій для досягнення результату та ресурси для досягнення результату.

Тактичне планування це планування проведення конкретних заходів.

Після вивчення можливостей по роботі з зазначеними джерелами потрібно визначити, що є найбільш прийнятним (достовірність, швидкість, ціна або інше) в резюме об'єкта, які він залишив в інтернеті і в кадрових агентствах. Ось тут ми і підходимо до тактичного планування. А точніше до планування заходів щодо отримання резюме.

На основі даних зібраних та проаналізованих менеджменту підприємства необхідно прийняти рішення щодо впровадження якогось рішення, що одне, чи в сукупності, в комплексі дозволить покращити конкурентні позиції. Розглянемо три базових варіанта стратегій, запропонованих американським професором М. Портером (рис. 3.2).

Абсолютне лідерство у витратах. Щоб забезпечити лідерство у витратах слід збільшувати виробництво. Це дає максимальний ефект масштабу, накопичування досвід, контролювання виробничих і накладних витрат, уникання дрібних операцій з клієнтами, зменшування витрат на розробку і дослідження, обслуговування клієнтів і рекламу. Дані фактори вимагають значної уваги до них з боку керівників. Позиція низького рівня витрат захищає організацію від конкурентів, оскільки вона може отримувати прибуток в умовах, коли її конкуренти втратили таку здатність. Низькі витрати також захищають організацію від впливу постачальників і покупців схильних впливати на підвищенні і зниження ціни відповідно.

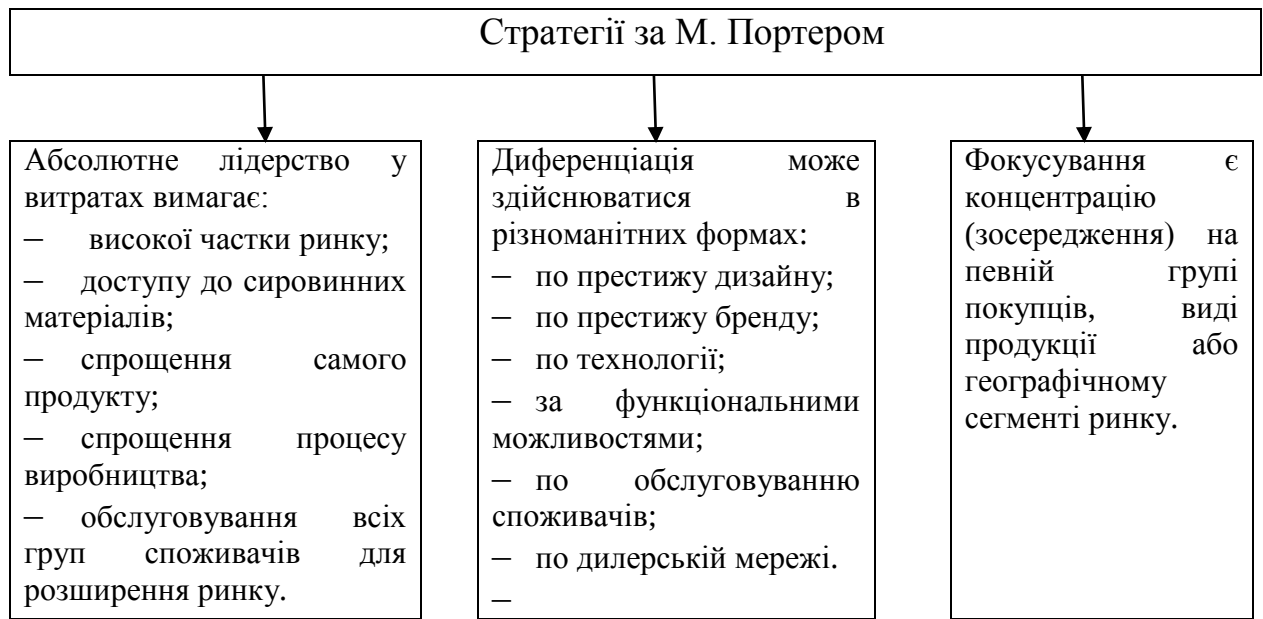

Рисунок 3.2 – Стратегії діяльності компаній у висококонкурентному ринку за М. Портером

Диференціація. Передбачає створення продукції, яка сприймалася б у всій галузі як унікальна.

Стратегія диференціації в разі успішної реалізації є дієвим засобом досягнення прибутку вище середньогалузевого рівня. Диференціація захищає від конкурентного суперництва, оскільки створює лояльність споживачів до бренду, знижує чутливість до ціни продукту і має перевагами по відношенню до субститутів. Проте здійснення диференціації може перешкоджати досягненню високої частки ринку, оскільки саме поняття «диференціація» має на увазі ексклюзивність продукту, що само собою виключає високу частку ринку.

Фокусування. Являє собою концентрацію (зосередження) на певній групі покупців, виді продукції або географічному сегменті ринку. На відміну від двох попередніх стратегій фокусування передбачає зосередження на більш вузьких цілях. В рамках одного сегмента можна домогтися або диференціації, або низьких витрат.

Інший підхід пов'язаний з позицією, яку займає підприємство на ринку. Відповідно до даного підходу виділяється дві групи стратегій.

Перша група – стратегії, обрані лідерами ринку.

Стратегія постійного наступу ґрунтується на принципі «кращий захист – напад». Лідери завжди намагаються бути першими в створенні значних конкурентних переваг. Вони постійно вдосконалюють технологічний процес і впроваджують інновації. Наступальні дії лідера можуть включати розробку нових способів застосування товару, залучення нових покупців, ініціювання більш частого використання товару.

Стратегія оборони й зміцнення. Її метою є затруднення доступу на ринок новим учасникам, а самій фірмі виступити і відстояти позиції. Оборонні дії можуть включати в себе:

- спроби підняти вхідний бар'єр через збільшення витрат на рекламу, обслуговування, дослідження, розробку власної марки;
- більш виражену персоніфікацію обслуговування;
- спробу закрити для конкурентів вільні ніші ринкового простору;
- збереження розумних цін і привабливого вигляду товарів;
- створення служби вивчення попиту;
- висновки ексклюзивних контрактів з кращими постачальниками і дилерами;
- патентування нових технологій.

Друга група – ситуаційні стратегії організацій, що перебувають на других ролях.

Організації, що відносяться до цієї категорії, займають слабшу позицію, ніж лідери. Деякі намагаються використовувати наступальні стратегії для зміцнення своїх позицій і розширення ринку. Інші спокійно йдуть за лідером і поводяться як слухняні послідовники, отримуючи постійно стабільний прибуток.

Стратегія вакантної ніші передбачає концентрацію уваги на покупцях, проігнорованих або непомічених лідером. Однак, для того, щоб стати ринковою нішею сегмент повинен володіти значною ємністю, можливостями зростання і відповідати потенціалу організації.

Стратегія переваги базується на диференціації та орієнтації виробництва чудових елітних і унікальних товарів. В даному випадку зусилля необхідно спрямовувати на споживачів, які надають великого значення якості товарів.

Стратегія характерного іміджу, основною метою якої є виділення себе з середовища конкурентів. Для цього часто вдаються до таких заходів як:

- створення репутації організації, що пропонує товари за низькими цінами;
- забезпечення престижного якості за прийнятними цінами;
- використання можливостей для чудового обслуговування покупців;
- застосування творчого підходу до розробки реклами;
- лідирування у виведенні нової продукції на ринок.

Процес конкурентної розвідки є послідовність певних етапів, які ведуть аналітика до найточнішим і адекватним умовиводів, заснованим на наявній в момент інформації. На кожному з етапів співробітник виконує певні функції, а процес подається як єдина система, компоненти якої утворюють складну структуру.

Процес конкурентної розвідки складається з таких елементів:

- постановка завдання;
- інформація;
- оцінка й упорядкування інформації;
- аналіз інформації;
- формування звітів;

– доведення до керівництва.

Від того, наскільки вдало буде зібрано первинна інформація, залежить успішність розв'язання цілком конкретної завдання майбутнього аналізу. У цьому саме мета спрямованого аналізу визначає зміст інформації, підлягає відбору, основних напрямів її дослідження, і навіть вибір методики аналізу. Конкретний обсяг даних, необхідні аналізу і вжиття рішення, у разі індивідуальний [55].

Конкурентна розвідка – інструмент управління, дозволяє вищому керівництву визначити основні тенденції ситуацій ринку за допомогою спланованих дій зі систематичного та етичного збору інформації, аналізу досягнень і управлінню інформацією щодо зовнішнього середовища, яка може спричинити здійснення планів підприємства його роботу загалом.

Таким чином після впровадження в секторі конкурентної розвідки та інформаційного забезпечення безпеки, рівень економічної безпеки підприємства може значно покращитись.

Дотримуючись стратегічного плану на 2020 рік, в результаті праці сектору конкурентної розвідки та інформаційного забезпечення безпеки ТОВ «Файні меблі» ми отримаємо такі результати (рис 3.3).

3.2 Організація забезпечення безпеки бренду компанії

Сучасний міжнародний досвід роботи, відкритість бізнесу для громадкості, необхідність ідентифікувати підприємство заради виокремлення його серед інших для подальшого розвитку створило додаткові аспекти забезпечення безпеки власного бренду. Найменування компанії, торговельна марка або ім'я веб-сайту (його домену) нерідко стають його найважливішими та найкоштовнішими активами. Ця ситуація обходить компаній як відомі так і не так і з менш відомими іменами, оскільки сучасні технології соціальних мереж, телебачення, інтернет надають їм можливість доступу до аудиторії всього світу. Відомі брендами застосовують у своїй маркетинговій діяльності соціальні медіа в якості механізмів менеджменту іміджем своїх брендів що стає стартовою ділянкою для побудови відносин з користувачами та клієнтами. У відкритій економіці користувацькі уявлення про товар або компанію, які надають бренди або торгові марки, зобов'язані використовуватися підприємствами, щоб залишатися конкурентоспроможними.

Проте цей інструмент є також об'єктом охорони, оскільки використовуючи саме його можна завдати фінансових, іміджевих та інформаційних втрат для компаній. Саме тому необхідно розробити механізми убезпечення брендів задля забезпечення безпеки діяльності підприємства. Основні заходи щодо захисту бренду в соціальних медіа каналах представлені на рис. 3.4.

Контрольований розвиток та представлення бренду у медіа.

Існує багато ефективних способів взаємодії з послідовниками бренду та залучення нових через соціальні медіа. Залучення до соціальних медіа може бути інформативним як для споживача, так і для самої компанії з огляду на те, що це допоможе їй більш якісно оцінити ринок, на якому вона працює.

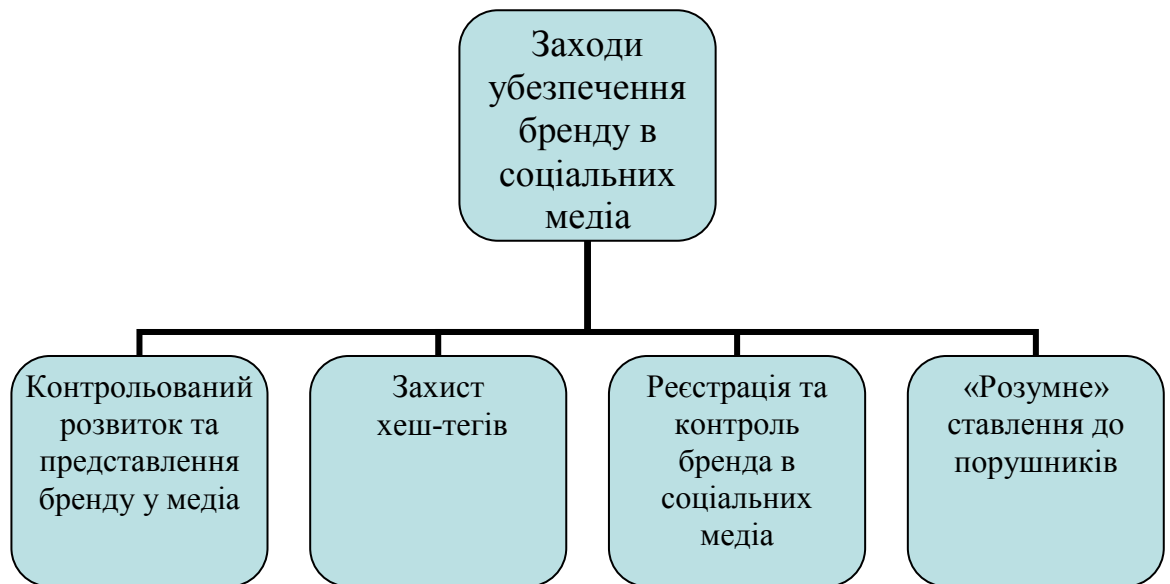

Рисунок 3.4 – Способи забезпечення безпеки бренду

Одночасно це поширює цінний контент про бренд та розповідає про його розвиток та стан. Бренд в соціальних медіа може ставати рекламним шляхом пропонуючи знижки, купони, угоди та додаткові акції, призначені для отримання збільшення ринку компанії. Соціальні медіа можуть бути ефективним інструментом для спілкування з клієнтами або налагодження відносин з потенційними клієнтами, що закінчується інвестиціями в бренд.

Соціальні медіа також надають можливість створювати доброзичливий ґрунт для спілкування з клієнтом, підготовка та відповідь на запит бренду дасть можливість негайно відповісти на запит клієнта з достатньою точністю та актуальністю інформації, виходячи з формату спілкування. Використання бренду в якості ідентифікатора компанії в соціальних медіа позиціонує компанію як таку, що надає досить уважне та дбайливе обслуговування, індивідуальний підхід. Саме тому вимагається моніторинг наявності бренду в соціальних медіа та налагодження механізмів та інструментів для спостереження та відстеження несанкціонованого використання бренду. А подальшим етапом є етап управління розповсюдженням бренду в соціальних медіа шляхом збереження його цілісності та активності. Створення чіткого і послідовного контенту щодо бренду, який відображає його бажаний вид і взаємодіє з цільовою групою

клієнтів. Бренди, які знайшли потрібних людей для створення цих голосів, отримали золото, їхня «оригінальність» стала відомою, а їхні рекламні матеріали стають вірусними.

Використання бренду не єдиний шлях до просування товарів та послуг в мережі Інтернет та у соціальних мережах. Ще один досить суттєвий доробок у створенні ефективної та безпечної діяльності компанії є використання бренду для проведення конкурентного аналізу завдяки визначенню короткострокових або довгострокових кампанії під егідою унікального слогана хеш-тегу. Ця версія знаку, що ідентифікує компанію, товар або захід у соціальних мережах (тобто слоган, з символом #, який називається решіткою, хешем або знаком фунта). Хеш-теги полегшують виявлення на сайтах соціальних мереж через позначку, що відображає набір ключових слів про компанію або процес, явище. З точки зору інтелектуальної власності знак хеш-тегу, що ідентифікує компанію, можна захистити як торгову марку, а бренд можна подати заявку на реєстрацію в Укрпатент, якщо слоган хеш-тегу служить ідентифікатором джерела для товарів або послуг бренду. Для ефективного захисту слоган «хеш-тегу» необхідно виконати основні вимоги для реєстрації товарних знаків. Згідно чинного законодавства в якості знаку не може використовуватися лише знаки, що визначають ключові слова або тематику для полегшення пошуку з відповідної теми, а додавання символу # до загальної назви не є відповідним і достатнім відповідає умовам реєстрації. Це означає, що на сторінках соціальних медіа не тільки існує можливість використання бренду, а й існує прийнятний зразок використання знака, наприклад, на продукті, його упаковці, етикетках або на матеріалах точкового продажу.

Слід зазначити, що перед реєстрацією хеш-тегу в якості товарного знаку слід на першому етапі перевірити, що ніякі інші учасники не використовують його у своїй діяльності, а насамперед не зареєструвати аналогічний товарний знак, для послуг, які подібні або пов'язані з торговими марками.

В першу чергу, підприємство, що є власником бренду повинно зареєструвати всі основні комерційні знаки: назву компанії, торгові марки, слогани на всіх платформах соціальних медіа, де планується робота зі споживачами. На сьогодні основні бренди реєструються на Facebook, Twitter, Instagram і Pinterest, а в останній час Tic Toc, що є це найбільш поширеними соціальними платформами. Реєстрація імен компанії та брендів на соціальних медіа-майданчиках убезпечує їх від несанкціонованого доступу. Ці комерційні знаки компаній можуть використовуватися для проведення онлайн заходів, для проведення процедур онлайн скарг, розробки стратегій позиціонування в соціальних медіа. З огляду на поширення віртуальних трансакцій всі основні соціальні медіа-платформи мають процедури запиту на видалення неправомірних матеріалів, розміщених на їхніх платформах. Для цього основні платформи вимагають повної інформації щодо брендів, контактної інформації, та інше, проте захист, що надає соціальна медіа платформа у разі реєстрації повністю виправдовує, а ризики несанкціонованого використання брендів зменшуються. Це стосується торговельної марки, контактної інформації власника торговельної марки та посилення на матеріали, які порушують правила. Реєстрація торговельних марок часто прискорює видалення матеріалів, що порушують права, роблячи весь процес досить швидким і безболісним, але не є гарантією видалення.

Проте реєстрація бренду в соціальних медіа-платформах є необхідною, але недостатньою для забезпечення своїх прав та інтересів. Убезпечення власного бренду складається в проведенні моніторингу різних платформ з та визначення попереджувальних дій, що унеможливають недодержання ваших інтересів на платформах. Недостатньо провести реєстрацію торговельної марки; щоб зберегти свої права, власник має обов'язок доглядати і дотримуватись певних правил володіння торговельною маркою, і невиконання цих правил може тлумачитися як відмова від знака для товарів і послуг, що призводить до втрати торговельної марки. Таким чином «Порятунок потопуючих – справа самих потопуючих».

Виконання функцій моніторингу використання бренду для невеликих компаній може виконувати працівник або кілька співробітників відділу маркетингу. Для більших компаній забезпечення захисту власних комерційних знаків в соціальних мережах повинні робити систематично відповідальні виконавці, а в разі порушень необхідно розглянути можливість наймання адвоката на предмет порушень та для розробки необхідних еwentів для збереження прав власника. З метою виявлення порушників торговельних прав та знаків де-які компанії вже пропонують додаткові послуги. У разі виявлення порушника, розвертається комплекс заходів, що мають на меті припинення порушення, визначення обсягу збитків та порушення відповідних судових справ (за необхідністю).

Варто відзначити, що крім необхідності реєстрації своїх торгових марок на основних ресурсах соціальних медіа, також їх необхідно зареєструвати на веб-сайтах великих інтернет-магазинів. Останнім часом відбулося різке зростання кількості сторонніх продавців, які продають продукти під торговими марками, що порушують правила, або намагаються продати підроблені товари. Маються на увазі Амазон, eBay.

Є ще один напрямок, коли виникає порушення прав на інтелектуальну власність проте його наслідки слід розглядати як позитивні. Так, визначаючи скарги та порушення є ймовірність того, що така скарга стане дійсно для широкого загалу. Проте в умовах соціальних медіа такі скарги можуть отримати стільки коментарів та створити такий додатковий контент, що його розгалуженість, відомість та дієвість стане непрямою та потужною рекламною компанією.

Це створює унікальну ситуацію, коли вимога, що надсилається незалежно від розміру цілі або обсягу порушення (наприклад, менші правопорушення, ймовірно, вимагають пропорційних мір для відповіді), може призвести до негативної реакції на бренд. І навпаки, ретельно продуманий, творчий лист може створити позитивні настрої серед

послідовників бренду, привести легіон нових шанувальників і надати можливість отримати прибутки.

Прикладом є ситуація з юридичною групою Netflix, коли сформульована відповідь на порушення дозволила потоковій службі придбати шану та повагу користувачів за оригінальну відповідь на короткочасне порушення. При цьому робота Netflix гарантувала припинення порушення.

Таким чином убезпечення бренду на просторах інтернету, а саме соціальних медіа починається із захисту інтелектуальної власності підприємства з урахуванням багатьох нюансах захисту брендів у цифрову епоху

3.3 Організація захисту програмно-технічного забезпечення як об'єкта інтелектуальної власності підприємства

Виходячи з положення про те, що ринок виготовлення меблів досить конкурентний підприємству необхідно розробити частину заходів, яка значно виділить його з-поміж інших аналогічних підприємств. Проаналізувавши можливі варіанти керівництво підприємства дійшло висновку щодо впровадження нових форм обслуговування покупців шляхом надання повного циклу послуг меблевої галузі в найкоротші строки. Основними перевагами в такому випадку, що забезпечать безпеку (тобто спроможні за наявності невеликих коштів на розвиток) є виготовлення меблів за індивідуальним замовленням з забезпеченням додаткових сервісних послуг як для замовника, так і таких, що спрощують розробку замовлення, розрахунок його витрат, замовлення та складання проекту, прискорення виготовлення та встановлення меблів.

Пропонуємо здійснити впровадження послуги індивідуального проектування приміщень різного призначення. Необхідно застосувати тривимірне 3D проектування— це чудовий спосіб виконати наочну модель будь-якого виду приміщень. Фахівці організації повинні реалізувати дизайн приміщень, в тому числі і інтер'єру квартири, або котеджу, інших приміщень, керуючись обраному стилю і конкретному напрямку, строго дотримуючись критеріїв. Проте такі програмні системи вже відомі на ринку та використовуються конкурентами. Основною перевагою розроблюваної системи є її зв'язок з відповідними програмно-технічними засобами технологічної обробки матеріалів, техніко-технологічних можливостей технологічного обладнання, що є в наявності у підприємства, урахування логістики (вхідної та вихідної) для переміщення матеріалів та техніки, продукції та інше.

Виходячи з поставлених задач розробникам системи поставлене завдання розробки програмно-технічної системи, яка, з одного боку включає програмну систему проектування та дизайну меблів – основа взаємодії із замовниками, а з іншої – дозволить вирішувати питання оперативного управління виробництвом, завантаження виробничих потужностей, розрахунок вартісних характеристик пропонованої продукції. Саме якість виготовленої продукції та швидкість обслуговування користувачів продукції та послуг може стати основою для забезпечення конкурентоспроможності та безпеки підприємства.

Розробка подібної системи триває на підприємстві досить довгий час та виникає необхідність забезпечити охорону інтелектуальної власності щодо такого програмного рішення.

Крім того завдяки досвіду працівників підприємства, а саме майстрів з виготовлення меблів, які мають тривалий досвід роботи в галузі пропонується новий метод обробки меблевих матеріалів з метою зменшення відходів меблевого виробництва та використання залишків матеріалів для

подальшої переробки на обладнанні. Виходячи з цього необхідно розробити також методи

Дана дизайнерська програма ефективно застосовується для вирішення наступних завдань:

- 3D проектування, оформлення, перепланування і дизайн квартир (оперативна опрацювання ідеології майбутніх приміщень з/без докладної деталізації проекту);
- підбір найкращих варіантів організації простору приміщення;
- швидка розстановка меблів і предметів інтер'єру в заданому приміщенні на основі «готових бібліотек» тривимірних об'єктів;
- підбір найкращих колірних рішень в оформленні інтер'єру і використовуваних обробних матеріалів при дизайні приміщень;
- перегляд створених дизайн-проектів інтер'єрів в 3 D вигляді в різних ракурсах (віртуальна 3 D прогулянка).

Останнім часом тривимірне 3D-проектування згадується дуже часто. Тривимірне 3D проектування і його методика дозволяють виконати роботи з низьким фінансовим і тимчасовим витратою. Тривимірне 3D проектування – це чудовий спосіб виконати наочну модель будь-якого інтер'єру.

Постійно зростаюче значення програмного забезпечення в інформаційних технологіях, а також в інших галузях промисловості призвело до експоненціального зростання винаходів, пов'язаних із програмним забезпеченням. Хоча програмне забезпечення саме по собі не є патентоспроможним, але застосування програмного забезпечення може вважатися патентоспроможним, якщо предмет заявки відповідає чинному законодавству та правовим прецедентам. Кілька патентних рішень відіграли важливу роль у формуванні сучасного стану патентування програмного забезпечення.

Патентування програмного забезпечення є предметом правової охорони в різних країнах по різному. В Україні на програмне забезпечення патентування ПЗ не проводиться, проте на підтримку положень Бернської

конвенції про охорону літературних і художніх творів, Україна є членом цієї конвенції з 25 жовтня 1995р., та згідно з п.4 ст. 433 Цивільного кодексу України та п. 5 ст. 15 Закону України «Про авторське право і суміжні права» – комп'ютерні програми охороняються як літературні твори. Тобто комп'ютерні програми входять до переліку об'єктів авторського права.

Реалізацію державної політики у сфері набуття та охорони авторського права і суміжних прав забезпечує Державна служба інтелектуальної власності. Патентування, видачу свідоцтв про авторське та суміжні права надається Державному підприємству «Укрпатент».

Порядок реєстрації авторського права на комп'ютерні програми в Україні здійснюється відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права» та постанови Кабінету Міністрів України «Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір».

Проте оскільки захист авторським правом поширюється лише на текст коду, функції програмного забезпечення залишаються незахищеними. Унаслідок цього для захисту розробок у галузі програмного забезпечення застосовують патентування функцій або алгоритмів, описуючи їх за допомогою апаратних засобів або елементів пристроїв, в яких застосовуються ці функції або алгоритми. Таким чином, об'єктом патентування стає пристрій або спосіб.

Такий підхід патентування програм ЕОМ застосовується і в Україні, і в багатьох інших країнах. Перевага такого патентування полягає в тому, що захист поширюється саме на алгоритм і функції програми, тобто будь-яка програма, яка має такі функції, буде порушувати цей патент, незалежно від того, якою мовою програмування вона написана.

Крім того, існує практика в Україні надання патенту на корисну модель. Патент на корисну модель забезпечує захист програмних продуктів. Щоб його отримати, модель повинна бути новою і корисною в промисловому застосуванні. Корисною моделлю може бути і процес, саме так патентні

повірені в Україні реєструють програмні продукти. Патентування програмного забезпечення і реєстрація проводяться за спрощеною системою. Визначається корисність моделі, перевіряється правильність оформлення та дотримання правил подачі заявки і, якщо немає зауважень, видається патент.

Крім того, де-які практики пропонують практику оформлення патенту на корисну модель на реалізований на практиці об'єкт: «При правильному оформленні документів можна отримати патент на корисну модель на не новий і не реалізований на практиці об'єкт. Він буде діяти на повних підставах, але протягом 3-х років будь-яка особа має право замовити експертизу корисної моделі. Якщо буде встановлено, що об'єкт не відповідає критеріям новизни та промислової придатності, патент визнається недійсним» [45].

В європейському законодавстві інтерпретація виключення з патентоспроможності комп'ютерних програми з роками стає більш м'якою.

Оригінальні вказівки з проведення експертизи в Європейському патентному відомстві припускали, що винахід буде неможливим для патентування, якби єдиною новинкою порівняно із станом техніки була конкретна задіяна комп'ютерна програма. Хоча комп'ютерна програма, заявлена як сама або як запис на носії, не піддається патентуванню, комбінація відомого комп'ютера та нової програми, завантаженої в нього, може бути запатентована, якщо Програма змушує комп'ютер працювати по-новому з технічної точки зору, і що аналогічним чином спосіб роботи з відомим комп'ютером під контролем нової програми може бути запатентованим. Це означало б, що, наприклад, програмно керовані машини та контрольовані програмою процеси виробництва та управління, як правило, можуть розглядатися як патентоспроможний предмет. Також вирішено, що поєднання технічних та нетехнічних елементів може бути запатентованим, якщо вони взаємодіють для вирішення технічної проблеми. Зовсім недавно було вирішено, що претензії до комп'ютерних програм можуть бути прийнятними, за умови, що технічний ефект комп'ютерної програми

(програмного забезпечення) на продукт (апаратне забезпечення) виходить за рамки технічного ефекту, який слід очікувати від такої взаємодії.

Відповідно до Європейської патентної конвенції, комп'ютерні програми як такі на сьогоднішній день досі не підлягають патентуванню. Це означає, що на даний час, виходячи із практики Європейського патентного відомства (ЄПВ), комп'ютерні програми як такі залишаються неможливими для патентування, проте комп'ютерно-реалізовані винаходи можуть бути запатентовані, якщо вони передбачають новий та винахідницький технічний внесок у стан техніки. Отже, нинішня практика ЄПВ складається з двоетапної процедури. По-перше, мова йде про вимогу щодо технічного характеру винаходу. З іншого боку, на другому етапі розглядаються особливості заявленого винаходу, оскільки лише технічні характеристики підтверджують наявність винахідницького рівня.

У рішенні Т 0258/03 (метод аукціону / НІТАСНІ) від 21.04.2004 р. Було зроблено висновок, що "Метод, що включає технічні засоби, є винаходом у значенні статті 52 (1) ЕРС"[46]. На основі цього рішення на першому етапі проводиться оцінка того, чи заявлений предмет є винаходом у значенні статті 52 ЄПК. Що стосується апаратних заяв, це завжди так. Щодо заявок на спосіб, якщо претензія стосується технічних засобів (наприклад, використання комп'ютера або Інтернету), тоді заявка вважається винаходом згідно зі статтею 52 ЕРС. У такому позитивному випадку на другому етапі відбувається оцінка решти вимог ЕРС (новизна, винахідницький рівень).

На другому етапі цього підходу, оцінюючи наявність новизни та винахідницького рівня, Відділ експертизи ігнорує будь-які особливості, які не сприяють технічному характеру заявленого винаходу. Крім того визначено якщо завдання, виконуване основним пунктом заявки на патент, має нетехнічний характер, специфічні технічні особливості обчислювального методу, що виконує завдання може сприяти технічному характеру винаходу і, отже, може підтримати існування винахідницького рівня [47]. Законодавство про захист об'єктів інтелектуальної власності у Сполучених штатах

Америки базується на загальних законах та на прецедентах судових рішень, що є так би мовити що мають законодавчу силу.

Ще 1972 року Верховний Суд США заявив, що метод, заснований на математичному алгоритмі, який працює на «реєстрі зсуву» комп'ютера для перетворення двійково кодованих десяткових чисел у справжні двійкові числа, є неможливим для запатентування United States Supreme Court [48].

Однією з визначальних є справа Державного банку і довірчої компанії проти Signature Financial Group, Затверджено рішення, яке додатково роз'яснило патентоспроможність комп'ютерного програмного забезпечення в США. У цьому випадку компанія Signature Financial отримала патент на метод «Hub and Spoke» управління пайовими фондами. Після рішення штату Стріт майже не викликає сумнівів, що комп'ютерне програмне забезпечення та структури даних можуть розглядатися як патентоспроможна тема в США [49].

Ще однією знаковою справою щодо патентоспроможності комп'ютерного програмного забезпечення є Аліса проти Банку CLS, 573 США 208 (2014). Верховний суд США, одноголосним рішенням, призначеним суддею Томасом, постановив, що заявки на патенти на управління ризиками у фінансових операціях, що розкривають абстрактну ідею, не підлягають патентному захисту відповідно до пункту 35 USC § 101. Суд також постановив, що реалізація таких ідей на комп'ютер зробив їх не менш абстрактними з метою отримання патенту. Таким чином патентування програмного забезпечення, що мають тільки (майже 100% обчислювальний характер) не підлягає патентуванню у США.

Таким чином для ТОВ «Файні меблі» існує можливість патентування програмного забезпечення як об'єкта авторського права, як патенту на винахід, якщо це частиною програмно-технічного комплексу виготовлення меблів та як патенту на корисну модель.

Висновки до третього розділу

В третьому розділі запропоновано ряд заходів для підвищення рівня економічної безпеки підприємства.

Впровадження в організаційну структуру підприємства сектору з конкурентної розвідки дозволить підвищити якість роботи в цьому напрямі: проводити систематичну роботу щодо збору та обробки інформації про діяльність конкурентів, динаміки ринку, захисту власних інтересів.

Для підвищення рівня захисту іміджу підприємства в соціальних мережах пропонується провести реєстрацію бренду компанії, її хеш-тегу в окремих соціальних мережах та зареєструвати їх як торгову марку.

Підвищення конкурентоспроможності підприємства ТОВ «Файні меблі» також можливо за рахунок підвищення якості наданих послуг. Розробка програмно-технічного комплексу, що підвищить якість та терміни виготовлення меблів провадиться на підприємстві. В роботі запропоновано провести процедуру захисту програмного забезпечення в якості об'єкта інтелектуальної власності. Надані рекомендації щодо можливостей захисту патентом на винахід, патентом на корисну модель та як об'єкт авторського права.

ВИСНОВКИ

Атестаційна робота присвячена організації забезпечення безпеки підприємства за рахунок підвищення його конкурентоспроможності на висококонкурентному ринку.

В роботі досліджено поняття економічної безпеки, визначені механізми, за рахунок яких досягається стан економічної безпеки. Визначено місце інтелектуальної безпеки підприємства на сучасних висококонкурентних ринках.

Надана характеристика світового досвіту щодо охорони об'єктів інтелектуальної власності, досвід убезпечення несанкціонованого використання інтелектуальних ресурсів особи або підприємства

Проведено аналіз діяльності винахідницької діяльності в Україні. Зроблено висновки щодо основних тенденцій.

Проаналізовано діяльність ТОВ «Файні меблі», визначено економічний стан підприємства та рівень його економічної безпеки.

ТОВ «Файні меблі» слід запропонувати проект нового виду послуг, який повинен суттєво відрізнитися від послуг конкурентів і тим самим показати свою роль в підвищенні конкурентоспроможності, що в подальшому відбитися ефективно на економічній безпеці розглянутого підприємства.

Впровадження в організаційну структуру підприємства сектору з конкурентної розвідки дозволить підвищити якість роботи в цьому напрямі: проводити систематичну роботу щодо збору та обробки інформації про діяльність конкурентів, динаміки ринку, захисту власних інтересів.

Для підвищення рівня захисту іміджу підприємства в соціальних мережах пропонується провести реєстрацію бренду компанії, її хеш-тегу в окремих соціальних мережах та зареєструвати їх як торгову марку.

Підвищення конкурентоспроможності підприємства ТОВ «Файні меблі» також можливо за рахунок підвищення якості наданих послуг. Розробка програмно-технічного комплексу, що підвищить якість та терміни виготовлення меблів провадиться на підприємстві. В роботі запропоновано провести процедуру захисту програмного забезпечення в якості об'єкта інтелектуальної власності. Надані рекомендації щодо можливостей захисту патентом на винахід, патентом на корисну модель та як об'єкт авторського права.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Райзберг Б. А., Лозовский Л. Ш., Стародубцева Е. Б. Современный экономический словарь. М.: ИНФРА-М, 2007. 495 с.
2. Мамаева Л. Н., Жадан И. Э. Информационный аспект экономической безопасности. *Информационная безопасность регионов*. 2013. № 2 (13). С. 67-70.
3. Меркушева А. А. Инновационный потенциал персонала предприятия как объект исследования. *Вестник Пермского национального исследовательского политехнического университета. Социально-экономические науки*. 2016. № 3. С. 230-237.
4. Жангалиева Е. С. Сценарии стратегического выбора направлений повышения конкурентоспособности потребительской продукции. *Информационная безопасность регионов*. 2016. № 4 (25). С. 31-35.
5. Cut Throat Competition – But Businesses Must Play Fair. URL: https://www.tutor2u.net/_legacy/assets/cafe/0905_competition_smes.pdf.
6. Бехтер Л. А. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства. *Зимові читання, присвячені ідеям П. П. Німчинова та І. В. Малишева: тези доп. X Всеукр. наук. конф. Житомир, 2012*. С.138-139.
7. Ліпкан В. А. Безпекознавство: навч. посіб. К.: Європ. ун-т., 2003. 208 с.
8. Ладыко Л. Н. Механизм обеспечения экономической безопасности предприятия: сущность и структура. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки*. 2014. № 3. С. 123-126.
9. Ілляшенко О. В. Методологічні засади формування та функціонування механізмів системи економічної безпеки підприємства: дис....док. екон. наук: 08.00.04 / Сєвєродонецьк, 2016. 604 с.
10. Каламбет С. В., Воропай В. А. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємств залізничної галузі. *Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції*. 2013. № 2. С. 106-113.

11. Пойда-Носик Н. Н. Сутність фінансової безпеки суб'єктів підприємництва та її роль в забезпеченні національної економічної безпеки. *Вісник ЖДТУ*. 2011. № 1 (55). С. 340-342.
12. Коковський Л. О. Географічний вимір економічної безпеки України: автореф. дис... канд. геогр. наук: 11.00.02. Київ., 2008. 18 с.
13. Герасимчук З. В., Вавдіюк Н. С. Економічна безпека регіону: діагностика та механізм забезпечення: монографія. Луцьк: Надстир'я, 2006. 244 с.
14. Амеліницька О. В. Управління виробничо-господарською діяльністю локальних електричних мереж: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04. Донецьк, 2008. 20 с.
15. Станкевич Н. А. Сутність економічної безпеки підприємства. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/01/207.pdf>.
16. Прохорова В. В. Економічний розвиток підприємств: теоретико-методологічний підхід: монографія. Харків: УкрДАЗТ, 2010. 523 с.
17. Міщенко С. Г. Економіко-статистичний аналіз факторів економічної безпеки регіону. *Вестник Донецкого университета. Сер. В. Экономика и право*. 1999. № 1. С. 70-76.
18. Білошкурська Н. В. Економіко-організаційний механізм формування економічної безпеки підприємства: принципи побудови, функції, структура. *Економіка та держава*. 2013. № 12. С. 24-29.
19. Lundberg R., Willis Henry H. Deliberative Risk Ranking to Inform Homeland Security Strategic Planning. URL: <https://www.degruyter.com/view/journals/jhsem/13/1/article-p3.xml?language=en>.
20. Asonitou S. Employability skills in higher education and the case of Greece. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042815012628>.
21. Cieslik A., Michalek J., Mycielski J. Globalization, international trade, and human development: a case of Central and Eastern Europe. URL: <https://www.econbiz.de/Record/globalization-international-trade-and-human-development-a-case-of-central-and-eastern-europe-cie%C5%Blik->

andrzej/10011632302.

22. Shuval-Sergeeva N. S., Blatova T. A., Makarov V. V. Introduction of information and communication technologies in organizations: from optimization of structure to improved competitive ability. URL: https://www.researchgate.net/publication/319249894_INTRODUCTION_OF_INFORMATION_AND_COMMUNICATION_TECHNOLOGIES_IN_ORGANIZATIONS_FROM_OPTIMIZATION_OF_STRUCTURE_TO_IMPROVED_COMPETITIVE_ABILITY/

23. Lopez-Leyva S., Rhoades G. Country competitiveness relationship with higher education indicators. URL: <https://www.jotmi.org/index.php/GT/article/view/2240>.

24. Марченко О. С. Інтелектуальна безпека у вимірі економіки знань. *Вісник Національного університету «Юридична академія імені Ярослава Мудрого»*. 2012. № 1 (8). С. 278-279.

25. Лозова Г. М., Шорубалко Б. В. Інтелектуальна безпека держави в системі конкурентоспроможності національної економіки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2018. Вип. 20. Частина 2. С. 102-106.

26. Ревак І. О. Інтелектуальна безпека України: сутність та загрози. *Концептуальні засади економічного і правового забезпечення безпеки держави в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. (Одеса – Черкаси, 29-30 квітня 2015 р.)*. Одеса: 2015. С. 84-89.

27. Бабець І. Г. Інтелектуальна складова науково-технологічної безпеки регіонів України. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 3. С. 181-187.

28. Перевалова Л. В., Окладна М. Г. Проблеми захисту інтелектуальної власності в системі економічної безпеки підприємства. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2016. № 13 (1185). С. 20-23.

29. Мосов С. П. Інтелектуальна безпека як складова національної безпеки України: реалії сьогодення. *Державна політика забезпечення національної безпеки України: актуальні проблеми та шляхи їх*

розв'язання: матеріали круглого столу. м. Київ, 19 лютого 2013 р. / за ред. Г.П. Ситника, Л.М. Шипілової. Київ: НАДУ, 2013. С. 29-33.

30. Петренко В. О., Фонарьова Т., Кучерин Г. О., Хмарна О. М., Воліков Т. А. Інтелектуальна складова економічної безпеки у стратегії промислового підприємства. Моделювання процесів в економіці та управлінні проєктами з використанням нових інформаційних технологій: монографія / за заг. ред. В. О. Тімофєєва, І. В. Чумаченко Харків: ХНУРЕ, 2015. 245 с.

31. Волощук Л. О., Некіпелова Ю. А. Інтелектуальна складова економічної безпеки підприємства. *Проблеми ринку та розвитку регіонів України в XXI столітті*: матеріали V Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Одеса, ОНПУ, 10-12 грудня, 2014 р.). Одеса: ОНПУ, 2014. С. 43-48.

32. Бутнік-Сіверський О. Б. Принципи формування національної безпеки України з позиції прав інтелектуальної власності: теоретичний зріз розвитку. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. № 3. 2018. С. 70-83.

33. Склад учасників Європейської патентної конвенції. URL: http://www.wipo.int/wipolex/en/other_treaties/text.jsp?file_id=312166.

34. Євразійська патентна конвенція. URL: http://www.eapo.org/en/documents/norm/convention_txt.html.

35. Протокол Хараре (Африканська регіональна організація інтелектуальної власності (ARIPO)). URL: http://www.wipo.int/wipolex/en/other_treaties/details.jsp?treaty_id=204.

36. Угода Бангі (Африканська організація інтелектуальної власності (OAPI)). URL: <http://oapi.int/index.php/en/ressources/accord-de-bangui>.

37. Положення про патенти Ради співробітництва для арабських держав Перської затоки (Рада співробітництва країн Перської затоки (GCC)). URL: http://www.wipo.int/export/sites/www/scp/en/meetings/session_14/ips/gcc_reg_2.pdf.

38. Законодавство Європейського Союзу. URL: <http://www.wipo.int/wipolex/en/profile.jsp?code=EU>.
39. Паризька конвенція про охорону промислової власності. URL: <http://www.wipo.int/treaties/en/ip/paris/>
40. Договір про патентну кооперацію (PCT). URL: <http://www.wipo.int/pct/en/texts/index.htm>.
41. Будапештський договір про міжнародне визнання депонування мікроорганізмів. URL: <http://www.wipo.int/treaties/en/registration/budapest>.
42. Договір про патентне право (PLT). URL: <http://www.wipo.int/treaties/en/ip/plt/index.html>.
43. Угода про торгові аспекти прав інтелектуальної власності. URL: http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips_01_e.htm.
44. Ющук Е. Л. Конкурентна розвідка. Маркетинг ризиків та можливостей: підручник. К.: Вершина, 2005. 245с.
45. Патентування програмного забезпечення ІТ компаніями в Україні. URL: <https://wisegroup.com.ua/ua/patentuvannya-kompaniyami-svo%D1%97x-rozrobok-v-ukra%D1%97ni/>.
46. Europe Patent Office. URL: <https://www.epo.org/lawpractice/caselaw/appeals/recent/t840208ep1.html>.
47. Gottschalk v. Benson State Street Bank & Trust v. Signature Financial Group, Inc. URL: <http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=us&vol=409&invol=63>.
48. Кирій В. В., Мірошніченко Д. Д. Особливості забезпечення безпеки діяльності компаній на висококонкурентному ринку Економічні та безпекові виклики сучасного бізнес-середовища: колективна монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. Т. В. Полозової. Харків: ХНУРЕ, 2020. 448 с.

49. Кирій В. В., Мірошниченко Д. Д. Передумови організації інноваційної безпеки підприємства за умов розвитку креативної економіки *Сучасні стратегії економічного розвитку: наука, інновації та бізнес-освіта*. Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 3 листопада 2020 р.) / За заг. ред. Т. В. Полозової [та ін.]. Харків. ХНУРЕ. 2020. С.144-147.